

Algirdas Katkus

NUO AUŠROS IKI SUTEMŲ

Algirdas Katkus

NUO AUŠROS IKI SUTEMŲ

Vilnius 2008

Turinys

I V A D A S	7
KOMUNISTINIŲ REŽIMŲ NUSIKALSTAMOS VEIKA	
Komunistinės sistemos vykdytas genocidas	8
Komunizmo skverbties metastazės.....	10
Komunistinės sistemos erozija	13
Dezinformacija ir faktų klastojimas	15
LIETUVOS LAISVĖS SAJŪDIS	
Persitvarkymas Lietuvoje ir Sąjūdžio įkūrimas	17
Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimas	20
RUSIJOS SPECIALIŲJŲ TARNYBŲ VEIKLA LIETUVOJE	
Linksmakalnio ir Kauno elektroninės žvalgybos centrai	22
KGB priedangos organizacijų kūrimas	24
KGB archyvai	26
Penktoji kolona prieškario Lietuvoje	28
Penktoji kolona po Nepriklausomybės atkūrimo.....	29
Ideologinė propaganda, melas ir šmeižtas	31
Skaldyk ir valdyk!.....	36
ŽEMĖS GRAŽINIMO MANIPULIACIJOS	
Kaip žemės gražinimas buvo paverstas negražinimu	42
PRIVATIZACIJOS VINGRYBĖS IR KORUPCIJA	
Valstybės pertvarkymo uždaviniai ir nomenklatūrininkų pasirengimas	
kaupiti lėšas ir privatizuoti	48
Komjaunimo komitetai – mokslinių sutarčių sudarymo tarpininkai	48
Kooperatyvų steigimas prie gamybos įmonių	49
Tranzitinių krovinių gabenimas ir peradresavimas.....	49
Privatizacija ir korupcija.....	54
KONCERNO EBSW VEIKLOS PADARINIAI LIETUVOS ŽMONĖMS	
IR VALSTYBEI	
Koncernas EBSW (Rytai – Baltijos šalys – Vakariai).....	57
Investicinė Kauno holdingo kompanija (IKHK).....	58
Koncerno EBSW veiklos padariniai Lietuvos pramonei ir ekonomikai	62
EBSW ir „Aurabankas“	63
EBSW ir Lietuvos valstybinis komercinis bankas.....	66
EBSW ir Lietuvos teisėsauga.....	67
KUR PRISIŠVARTAVO LIETUVOS ŽVĖJYBOS LAIVAI?	
Specifinės paskirties Lietuvos valstybinės žvejybos laivyno įmonės „Jūra“	
privatizavimas ir korupcija	72
Korupcija ir teisėsauga.....	76
Jūrinio komplekso įmonių privatizavimas	81

Rusijos žinybų interesai Klaipėdos uoste	83
Tikslas vienas – likimai skirtingi	84
1991–1996 metų valstybinio turto privatizavimo eigos išvados	89
NETURIME TEISĖS PAMIRŠTI SAVO TAUTOS ISTORIJOS	
Lietuvos nacionalinis saugumas	92
Grėsmės, pavojai ir iššūkiai	92
Rusijos geopolitikos teoretiko Aleksandro Dugino doktrina.....	95
Nelegalių Rusijos aukštųjų mokyklų steigimas Lietuvoje	97
Emigracija iš Lietuvos.....	103
VALSTYBĖS SAUGUMO DEPARTAMENTAS (VSD)	
Uždaviniai ir svarbiausios funkcijos.....	108
Trumpa Valstybės saugumo tarnybos įkūrimo istorija.....	108
VSD darbas po Nepriklausomybės atkūrimo	110
VSD pavaldumas ir kontrolė	111
Ar tikrai VSD yra nepriklausoma institucija?	113
NEIŠAIŠKINTI TERORISTINIAI AKTAI IR MĮSLINGOS ŽŪTYS	
Juro Abromavičiaus žūtis	124
Vytauto Pociūno žūtis.....	133
VISUOMENĖS INFORMAVIMO PRIEMONĖS IR VERSLAS	
Žiniasklaida	139
Žiniasklaidos numylėtiniai ir pažemintieji.....	142
Lietuvos ir Rusijos televizijų kordebaletas	144
VALDININKIŠKI KLASTERIAI	
Valdžia.....	148
VALDANČIŲJŲ MANIPULIACIJOS IR ŠEŠĖLIAI	
Mainos rūbai margo svieto	156
Apdovanojimai	162
Ekvilibristika	165
EPILOGAS	
LITERATŪRA	
PRIEDAI	
1 priedas. Vyriausybės sudėtis.....	188
2 priedas. Genocido aukų sąrašas	202
3 priedas. J. Paleckio patvirtintas raštas dėl buvusio Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko A. Merkio ir užsienio reikalų ministro ištrėmimo iš Lietuvos.....	203
4 priedas. A. Sniečkaus patvirtintas partijų likvidacijos planas	204
5 priedas. Maskvos įkurtos organizacijos, jų padaliniai ir spaudos talkininkai	205
6 priedas. Sovietinės imperijos saugumo komiteto (KGB) struktūra.....	206

VALSTYBĖS SAUGUMO DEPARTAMENTAS (VSD)

Uždaviniai ir svarbiausios funkcijos

2000 m. rugsėjo 19 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento įstatymo 7, 8 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymas.

Pagal pakeistą 7 straipsnį Saugumo departamento uždaviniai yra: laiku atskleisti veikas, keliančias grėsmę valstybės saugumui, jos suverenitetui, teritorijos neliečiamybei ir vientisumui, konstitucinei santvarkai, valstybės interesams, gynybinei ir ekonominei galiai, užkirsti kelią šioms veikoms atsirasti, šalinti jų atsiradimo priežastis bei sąlygas ir kovoti su jomis įstatymų nustatyta tvarka.“

Pagal pakeistą 8 straipsnį Valstybės saugumo departamentas privalo:

- vykdyti žvalgybą ir kontržvalgybą;
- tirti, analizuoti ir prognozuoti visuomeninius politinius bei ekonominius procesus, susijusius su valstybės saugumu;
- kovoti su terorizmu, keliančiu grėsmę valstybės saugumui;
- savarankiškai arba kartu su kitomis įgaliotomis valstybės ar savivaldybių institucijomis ar įstaigomis rengti ir įgyvendinti priemones valstybei pavojingoms veikoms užkirsti energetikos, svarbiausių komunikacijų, ryšių bei kituose strateginę reikšmę valstybei turinčiuose objektuose;
- tirti Saugumo departamento kompetencijai priskirtus nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus, vykdyti asmenų, padariusių tokius teisės pažeidimus, paiešką;
- tirti asmenų veikas, dėl kurių gali būti padaryta arba daroma žala valstybės saugumui, jos ekonominiams ir strateginiams interesams.

Trumpa Valstybės saugumo tarnybos įkūrimo istorija

Slaptoji tarnyba pirmiausia buvo įkurta kariuomenėje 1918 m. spalio 27 d. Šiek tiek vėliau ji pavirto Žvalgybos skyriumi. 1923 m. Žvalgybos skyrius buvo reorganizuotas, paliekant kariškiams karinę žvalgybą ir kontržvalgybą, o Saugumo tarnyba perduota Vidaus reikalų ministerijai. Per septyniolika savo veiklos metų Saugumo tarnyba keturis kartus buvo reformuojama ir keitė pavadinimus. 1933 m. Kriminalinės policijos valdyba buvo reorganizuota į Valstybės saugumo departamentą, kurio paskirtis buvo pristabdyti arba nutraukti antivalstybinių (komunistinių, nacistinių

ar kitokių) grupuočių veiklą, užkirsti kelią įvairių sąmokslininkų rengiamiems perversmams ir t. t.

1940 m. birželio 10 d. paskutinis VSD direktorius A. Povilaitis įsakė sunaikinti agentūrinės bylas ir kitus slaptus dokumentus. 1940 m. birželio 15 d. A. Povilaitis tapo viena iš pirmųjų sovietinių okupantų kankinimo ir teroro aukų.

1990 m. kovo 26 d. jau nepriklausomos Lietuvos Respublikos Vyriausybė sustabdė sovietinio saugumo (KGB) veiklą ir prie Vyriausybės įsteigė Valstybės saugumo departamentą. Pirmuoju VSD vadovu buvo paskirtas Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo narys, Nepriklausomybės Akto signataras Mečys Laurinkus. Pagrindinis VSD uždavinys buvo rinkti informaciją apie šalies nepriklausomybei priešišką struktūrų ir gausios penktosios kolonos planus nuversti teisėtą Lietuvos Respublikos vadybę ir grąžinti Lietuvą į Rusijos glėbį.

Po 1991 m. rugpjūčio pučo Maskvoje grėsmė šiek tiek sumažėjo, todėl departamentas buvo įpareigotas tirti ir kitokią nusikalstamą veiklą, gresiančią šalies saugumui. Nuo 1991 m. kovo 19 d. departamento generalinio direktoriaus pareigas laikinai ėjo Viktoras Zedelis.

1991 m. rugsėjo 27 d. VSD vadovu skiriamas Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo narys, Nepriklausomybės Akto signataras Zigmas Vaišvila. Kiek vėliau departamentas buvo reorganizuotas į Nacionalinio saugumo tarnybą ir jos vadovu 1992 m. balandžio 22 d. buvo paskirtas daugiau kaip 30 metų sovietiniuose lageriuose kalėjęs Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo narys, Nepriklausomybės Akto signataras Balys Gajauskas.

1992 m. liepos 31 d. vietoj Nacionalinio saugumo tarnybos įsteigiama Saugumo tarnyba ir 1992 m. rugpjūčio 11 d. jos vadovu skiriamas buvęs politinis kalinys, sovietmečiu nelegalios religinės literatūros leidėjas Petras Plumpa.

1993 m. sausio 4 d., LDDP laimėjus Seimo rinkimus, Respublikos Prezidentas A. M. Brazauskas savo dekretu Saugumo tarnybos vadovu paskyrė Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo narį, Nepriklausomybės Akto signatarą Jurgį Jurgelį.

1994 m. gegužės 9 d. buvo įsteigtas Valstybės saugumo departamentas ir tų pačių metų pabaigoje Vyriausybėje patvirtintas jo statutas.

1998 m. birželio 3 d. Respublikos Prezidento V. Adamkaus teikimu, Seimui pritarus, VSD generaliniu direktoriumi skiriamas Mečys Laurinkus.

2004 m. balandžio 30 d. laikinai einantis Respublikos Prezidento pareigas A. Paulauskas, Seimui pritarus, VSD generaliniu direktoriumi skiria Arvydą Pocių.

Po A. Pociaus atsistatydinimo, 2007 m. birželio 20 d., Respublikos Prezidentas V. Adamkus po ilgų paieškų rado sau tinkamą žmogų ir, Seimui pritarus, VSD generaliniu direktoriumi paskyrė Povilą Malakauską.

VSD darbas po Nepriklausomybės atkūrimo

Po Nepriklausomybės atkūrimo buvo dedama daug pastangų valstybės saugumui užtikrinti, tačiau, mano manymu, buvo padaryta klaida sudarant galimybes sovietinio saugumo kadriniams darbuotojams be specialaus patikrinimo dirbti naujai įkurtose nepriklausomos Lietuvos saugumo struktūrose. Kita vertus, negalima buvo atstumti tų žmonių, kurie po Kovo 11-osios jau kitą dieną nutraukė saitus su praeitimi ir stojo kartu su visais į valstybės atkūrėjų gretas. Tačiau nevalia pamiršti (kaip ir dabar), kad Rusijos saugumas niekad nepraleidžia progos infiltruoti į kitos valstybės struktūras savo agentų, pasitelkdamas šantažą ar kitus įmanomus būdus. Galiu pasiremti žydų tautybės studentų pasakojimais, kaip sovietinio saugumo jie buvo verbuojami, kai jų tėvai išreikšdavo norą išvykti į Izraelį.

2007 m. Bratislavoje vykusioje konferencijoje buvo nagrinėjama NKVD/KGB veikla ir bendradarbiavimas su slaptosiomis tarnybomis Vidurio bei Rytų Europoje 1945–1989 m.

Konferencijoje dalyvavęs Arvydas Anušauskas kaip vieną iš įdomiausių temų paminėjo KGB, čekų, rumunų ir bulgarų rezidentūros bendradarbiavimą ir šnipinėjimo veiklą Vatikane. Konferencijoje buvo atskleistas didelis šnipų įsiskverbimo į Vatikano ir kitų valstybių struktūras mastas.

Tokie specialiųjų tarnybų veiklos mastai ir metodai kelia tam tikras asociacijas. Būtų naivu manyti, kad Rusijos dabartinių specialiųjų tarnybų veikloje įvyko kokių nors esminių pokyčių. Reikia įvertinti tai, kad pagal apklausos duomenis Rusijos gyventojai Lietuvą įvardija kaip priešišką jų valstybei šalį.

Lietuvai tapus NATO ir ES nare bei sumažėjus tiesioginėms karinėms grėsmėms, Rusijos noras užvaldyti strategiškai svarbias valstybės institucijas, darant įtaką politiniams, ekonominiais ir visuomeninio gyvenimo procesams, manipuliavimas laikiniais sunkumais ir žmonių nuotaikomis per korumpuotą arba įtakingų neformalių grupių veikiamą žiniasklaidą ne tik išliko, bet ir sustiprėjo. Tokias grėsmes prevenciškai neutralizuoti, joms

pasipriešinti turi būti pagrindinis Valstybės saugumo departamento rūpestis. Nepaneigiant departamento padarytų valstybei reikšmingų darbų, reikia konstatuoti, kad pradinės veiklos etape VSD daugeliu atvejų apsiribodavo kontrabandininkų sekimu ir gaudymu, o kontržvalgybos reikalams, ekonominių pagrindų apsaugai ir grėsmių prevencijai nebuvo skiriama reikiamo dėmesio. Be to, departamente stigo žvalgybinės patirties turinčių specialistų.

Dirbant Nacionalinio saugumo ir gynybos komitete, susidarė įspūdis, kad Valstybės saugumo departamento vadovai man, kaip komiteto pirmininkui, neteikė visos informacijos, kuri turėjo būti žinoma parlamento saugumo komitetui ar bent jo vadovui. Išsami ir reikšminga informacija, matyt, buvo teikiama tiems žmonėms, nuo kurių priklausė karjeros laipteliai, tarnybinė globa ar dar kas nors. Dėl to departamento vadovas visuomet gali pasiteisinti prisidengdamas operatyvinės veiklos paslapties skraiste. Kita vertus, valstybės vadovai visuomet yra suinteresuoti departamento vadovo kėdėje turėti savą žmogų, kad galėtų jam vadovauti ir jį kontroliuoti.

Nuo pat departamento veiklos pradžios tradiciškai susiklostė situacija, kad visą savo gyvavimo laikotarpį jis nebuvo reikiamai kontroliuojamas ir formaliai atsiskaitydavo uždarame komiteto posėdyje. Departamento vadovybė po truputį taip įsijautė į nekontroliuojamos ir nuo nieko nepriklausomos institucijos vaidmenį, jog pradėjo panašėti į konglomeratinę valstybėlę valstybėje. Pamažu ėmė keistis kadrų politika, apie vadovybę telkėsi tarpžinybinis savų draugų debesėlis, padažnėjo įvairios elitinio personalo išvykos ir, kaip galima spręsti iš paskutinių įvykių, vis labiau stiprėjo ryšiai su turtingais ir nežinia kam atstovaujančiais oligarchais. Departamento vadovybė ypač nepageidaudavo tokių darbuotojų, kurie buvo artimiau pažįstami su aukštesnių organizacijų atstovais, matyt, dėl to, kad nepravertų uždaro departamento vidinio gyvenimo langelio. Visuomenėje buvo kalbama, kad priimant naujus darbuotojus į šią aplinkybę būdavo atsižvelgiama, netgi daroma įtaka Vidaus reikalų ministerijai priklausančios poliklinikos gydytojams, kad šie išduotų sveikatos pažymą, neleidžiančią dirbti saugumo struktūrose.

VSD pavaldumas ir kontrolė

Dabartiniu metu Valstybės saugumo departamentas formaliai yra pavaldus Prezidentui ir Seimui, o praktiškai – niekam. Prezidento patarėją,

kuris kažkodėl tampa įtakingiausiu koordinatoriumi saugumo klausimais, deleguoja pats VSD. Konstitucijos 94 straipsnis įpareigoja Vyriausybę garantuoti valstybės saugumą ir užtikrinti viešąją tvarką.

Operatyvinės veiklos įstatyme irgi numatyta, kad Vyriausybė turi kontroliuoti operatyvinę veiklą vykdančias institucijas ir už jas atsakyti, tačiau VSD yra pavaldus Prezidentui ir Seimui, o ne Vyriausybei, todėl ši negali atlikti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir minėtame įstatyme numatytų kontrolės funkcijų.

Operatyvinės veiklos įstatyme suteikiamos tam tikros galios prokuratūrai ir teismams.

Tačiau teisėsaugos institucijos gali kontroliuoti tik tuos operatyvinius veiksmus, kuriems atlikti reikia gauti leidimus. Tuo tarpu VSD turi ypatingas teises. Jis gali atlikti operatyvinius veiksmus (slaptas pasiklausymas, sekimas, patalpų apžiūra, specialios technikos panaudojimas) ir be minėtų leidimų. (Leidimai reikalingi tik tada, kai operatyviniais veiksmais surinktus duomenis tikslinga panaudoti teisme kaip įrodymus.) Nereikia įrodinėti, kad VSD suteiktos išskirtinės teisės reikalauja ypatingos atsakomybės ir kontrolės.

Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, taip pat Žvalgybos įstatyme numatyta, kad parlamentinę VSD veiklos kontrolę atlieka Seimas, tiksliau, Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas. Pasakutinio meto įvykiai, susiję su V. Pociūno žūties tyrimais, parodė, kad VSD vadovybė, turėdama Prezidentūros ir Vyriausybės užtarimą, gali ignoruoti Nacionalinio saugumo komiteto ar net Seimo reikalavimus.

Daug buvo tikėtasi iš savikontrolės. Operatyvinės veiklos įstatymas nustato, kad operatyvinės veiklos vidaus kontrolę organizuoja operatyvinės veiklos subjektų ir pagrindinių institucijų vadovai. Kaip parodė praktika, tokia vidinė kontrolė dažniausiai yra vieno arba grupės asmenų subjektyvus situacijos konstatavimas ir tikrosios padėties dažniausiai neatskleidžia.

VSD interneto svetainės publikacijų analizė rodo, kad ši institucija neįaučia pagarbos nei Lietuvos teisei, nei konstitucinei santvarkai. Čia vyksta atviras politikavimas, puolamas Seimas, o bijoma bent vienu blogesniu žodeliu atsiliepti apie KGB. Iš departamento vadovybės kalbų atrodo, kad ne Seimas kontroliuoja specialiąsias tarnybas, o jos kontroliuoja Seimą. „Valstybininkai“, nepaisydami Konstitucijoje numatyto valdžios pasiskirstymo principo, parlamentą laiko ne aukščiausiąja valdžios institucija, o tam tikra valdomos demokratijos forma, kuri naudinga tol, kol tą tariamą demokratiją valdo jų rankos. [64]

Kontroliuojančių institucijų daug, tačiau nėra apibrėžtumo, kas ką konkrečiai turi kontroliuoti. Trūksta vienos jungiamosios ir atsakingiausios grandies.

Yra nuomonių, kad kontrolės mechanizmą jungiančią grandį galėtų sudaryti nepriklausoma 3–5 žmonių komisija arba nesudėtingos struktūros komitetas. Svarbiausia, kad būtų parinkti tokie žmonės, kurie būtų nepaperkami, ištikimi Lietuvos valstybės idealams, nepriklausantys jokiai partijai ar politinei organizacijai, nepasiduodantys jokių politinių, ekonominių lobistų ar aukščiausiųjų valdžios pareigūnų įtakai, visuomenėje žinomi kaip dori ir sąžiningi piliečiai. Reikia tikėtis, kad Lietuvoje dar galima rasti ir tokio sukirpimo žmonių. Komisijos narių parinkimas visuomet yra problemiškas, nes politikai ir ypač valdžios atstovai jėgos struktūrose nori turėti saviškių, kuriuos prireikus galėtų paveikti. Be to, turi būti sustiprinta parlamentinės kontrolės grandis, kaip tai padaryta Vokietijoje arba Belgijoje. Šiose valstybėse numatytas toks parlamentinės kontrolės mechanizmas, kuris neleidžia užvaldyti atskirų institucijų arba visos valstybės, kaip paskutiniaisiais metais stengiamasi padaryti Lietuvoje.

Ar tikrai VSD yra nepriklausoma institucija?

Atskirų funkcionierių tvirtinimai, kad VSD veikia kaip nepriklausoma organizacija, yra tikrai teoriniai. Kaip rodo praktika Lietuvoje ir daugelyje užsienio šalių, ką jau kalbėti apie Rusiją, nepriklausomų tokio tipo organizacijų beveik nebūna. Jos anksčiau ar vėliau tampa nuo kažko priklausomos, tuo labiau Lietuvoje, kur dabar jau yra persipynę oligarchų ir vadinamųjų valstybininkų bei užsienio šalių politiniai ir ekonominiai interesai.

Rusijos specialiosios tarnybos visuomet domėjosi „Mažeikių nafta“, kaip ir visu Lietuvos energetiniu ūkiu, kad galėtų sekti privatizavimo eigą ir daryti jai įtaką. Su oficialiu vizitu Lietuvoje lankydamasis Rusijos Dūmos Užsienio reikalų komiteto pirmininkas Konstantinas Usačiovas ir jo bendražygiai atvirai pasakė, kad pagrindinė naftos tiekimo nutraukimo priežastis – Lietuvos sprendimas parduoti Mažeikių naftą ne rusams, o lenkams. Štai dėl ko buvo kalbama apie „Družbos“ naftotiekio gedimus ir remontą. Rusijos politikai nedviprasmiškai aiškino, kad nafta Rusijoje yra ne vien tikrai verslas, bet ir politika. Tai patvirtina gamyklos direktoriaus pavaduotojo A. Gimbuto kabineto elektros šakutės lizde 2007 m. aptikta pasiklausymo aparatūra.

Atrodo, kad iki šiol dar nebaigtas tirti „Mažeikių naftos“ pirkimo–pardavimo proceso įkarštyje įmonę nusiaubęs gaisras, kuris atnešė jai apie 151 mln. litų nuostolių ir sustabdė kai kurių naftos produktų gamybą. Viena iš gaisro kilimo versijų – techninės priežastys.

Tos priežastys irgi gali būti motyvuotos arba specialiai sukeltos, kaip jau įprasta Lietuvoje, kovojant dėl geresnio kampelio po saule. Jau tapo norma, kad Lietuvoje nusikaltėliai padegėjai taip ir lieka įtariamaisiais padegėjais, vos ne profesionalais. O kas tikrieji užsakovai, kur kyšo jų ausys, niekam nerūpi. Lietuvos teisėsaugos sistemoje šiuo metu nėra žmogaus, kuris išdrįstų pasakyti, kas yra tų ausų šeimininkas.

Bent kiek protaujančiam žmogui ir taip aišku, kas buvo labiausiai suinteresuotas, kad, be „Gazprom“, niekas kitas nenupirktų šios gamyklos.

Šiek tiek antivalstybinės veiklos mastą parodo VSD Antrosios (kontržvalgybos) valdybos atlikti tyrimai, kurių turinys profesionaliai aprašytas politikos apžvalgininko Audriaus Bačiulio straipsnyje „Privatizuota valstybė“. Jame pateikta išslaptinta Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto tyrimo medžiaga atskleidžia, kaip biurokratinis klanas, padedamas specialiųjų tarnybų, ėmė valdžią į savo rankas. [61] Pažymėtina, kad straipsnio turinys nebuvo oficialiai paneigtas nei teismine, nei privačia tvarka. Straipsnyje daroma logiška išvada, kad tikroji valdžia Lietuvoje yra ne Vyriausybės, Seimo ar Prezidentūros rankose, o biurokratinio klanas, kuriam vadovauja anksčiau buvęs Respublikos Prezidento V. Adamkaus, o dabar premjero G. Kirkilo patarėjas Albinas Januška ir „Gazprom“ atstovas Lietuvoje Rimantas Stonys.

VSD surinkta medžiaga rodo, kad „valstybininkai“ A. Januška ir R. Stonys savo veiksmus derino ne tik tarpusavyje, bet ir su Rusijos geležinkelių vadovu, prezidentui V. Putinui artimu KGB generolu Vladimiru Jakuninu, buvusiu Rusijos Dūmos pirmininku Genadijumi Seleznievu.

Matyti, kaip dar prieš paskelbiant A. Dugino doktriną buvo suplanuota ir tvarkingai sustyguota. Maža to, nepriklausomos Lietuvos Prezidentas V. Adamkus, matyt, tų pačių „valstybininkų“ patarimu KGB generolą V. Jakuniną apdovanojo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi už nuopelnus Lietuvai. Tai bent...

„Gazprom“ Lietuvoje vietininkė „Dujotekana“ ne tik Lietuvos valdžiai primygtinai nurodinėjo, kaip tvarkytis su dujų kainomis, bet ir A. Januškos bei kitų „valstybininkų“ padedama siekė perimti geležinkelio tranzitą į Kaliningradą, už kurį didžioji pelno dalis būtų atitekusį Rusijai. Savo glitniais pirštais jie stengėsi apraizgyti ir „Mažeikių naftos“ privatizavimą,

kad šalia jos įsikurtų „Dujotekanos“ tipo įmonė ir tam tikra dalis pelno vėl atitektų Rusijai.

Padorumo ir pilietiškumo dar nepraradę VSD pareigūnai tam pasipriešino ir už tai vieni buvo išmesti iš departamento, kiti nušalinti nuo pareigų, apšaukti „kurmiais“ ir „valstybės išdavikais“, neva nutekinusiais informaciją svetimos valstybės piliečiams ir verslininkams. Galbūt tokie kaltinimai ir epitetai labiausiai tiktų visuomenėje paniekinamai vadinamiems „valstybininkams“: buvusiam Užsienio reikalų ministerijos (URM) sekretoriui, dabar G. Kirkilo patarėjui Albinui Januškai, jo bičiuliui, buvusiam URM sekretoriui, dabar VSD generalinio direktoriaus pavaduotojui Dariui Jurgelevičiui ir buvusiam generaliniam VSD direktoriui Arvydui Pociui.

Toliau savo veiklai užmaskuoti „valstybininkai“ su Prezidentūros palaiminimu pasistengė neutralizuoti tuos departamento darbuotojus, kurie daug žinojo apie Jurgelevičiaus, Stonio ir kitų veikėjų aktyvų dalyvavimą parengiant Lietuvos ir Rusijos susitarimo projektą dėl tranzito į Klaipėdos ir Kaliningrado uostus. Šį projektą, pavadintą 2K, pats Valstybės saugumo departamentas buvo įvertinęs kaip žalingą Lietuvai. Darbuotojų neutralizavimas – dar tikrai dalis veiksmų mėtant pėdas, reikėjo nedelsiant sutrikdyti darbą padalinių, kurie atliko šios jiems jautrios, o Rusijai svarbios temos tyrimus.

V. Pociūnas buvo perspėjęs VSD Trečiosios valdybos Transporto skyriaus viršininką Raimundą Burkovskį, tiesiogiai analizavusį 2K projektą, kad šis viešai per daug į šį projektą neįsijaustų. Viskas pasitvirtino. Netrukus naujasis valdybos kuratorius, generalinio direktoriaus pavaduotojas D. Jurgelevičius atėmė iš Trečiosios valdybos darbuotojų 2K bylą ir pradėjo visai trukdyti jų darbui, o vėliau kaip ir V. Pociūną išstūmė iš departamento ir padarė viską, kad R. Burkovskis negalėtų įsidarbinti nei „Lietuvos geležinkelių“ saugumo padalinyje, nei privačiose įmonėse, kuriose jo veikla būtų susijusi su geležinkelio transportu. Ne veltui Lietuvos geležinkelius vadina Rusijos geležinkelių padaliniu Lietuvoje. [61]

O kaip po tokių veiksmų reikėtų vadinti Lietuvos saugumą?

Antroji (kontržvalgybos) valdyba taip pat domėjosi R. Stoniu ir jo vadovaujamos „Dujotekanos“ veikla. Matyt, jausdami nerimą ir baimę „valstybininkai“ suko galvas, kaip neutralizuoti ir šios, atsakingos už kontržvalgybą, valdybos veiklą. Tai buvo įvykdyta apkaltinus kontržvalgybininkus vos ne antivalstybine veikla, nuo pareigų nušalinus valdybos viršininką Vytautą Damulį ir jo pavaduotojus Kastytį Braziulį bei Vilmantą Biečiauską.

Pašalintieji iš departamento kontržvalgybos viršininkas V. Damulis ir jo pavaduotojas K. Braziulis Seimo komisijai paliudijo apie surinktus pakankamus įrodymus, kad „Dujotekana“ būtų pripažinta užsienio specialiųjų tarnybų priedangos organizacija, o iš A. Januškos, D. Jurgelevičiaus ir kitų „valstybininkų“ būtų atimta teisė dirbti su valstybės paslaptimis. [61]

Antrosios (kontržvalgybos) valdybos viršininko pavaduotojas K. Braziulis parlamentinio tyrimo komisijai patvirtino, kad iš surinktos medžiagos išryškėjo reali grėsmė Lietuvos nacionaliniam saugumui. Buvo atskleista jau egzistuojanti sistema ir nustatyti Lietuvos ir Rusijos „Gazprom“, taip pat geležinkelių kompanijos konkretūs atstovai, atsakingi už Rusijos interesų įgyvendinimą Lietuvos energetikos ūkyje.

Buvo užfiksuota, kaip Lietuvos atstovai gauna nurodymus iš Kremliaus vadovybei artimo KGB generolo, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino kavalieriaus A. Jakunino.

Sukurtos sistemos smagalyje stovi vienas žmogus – A. Januška. Matyt, jis turi savo žmonių Valstybės saugumo departamente, Užsienio reikalų ministerijoje, Prezidentūroje, – teigė K. Braziulis. Kaip parodė vėlesni įvykiai, A. Januška turėjo ir turi pakankamai saviškių žiniasklaidoje ir politiniuose sluoksniuose.

Kontržvalgybininkai taip pat nustatė, kad šalia Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovų derybose dėl „Mažeikių naftos“ pirkimo–pardavimo akcijų vyko dar papildomos derybos, kuriose dalyvavo visai kita grupė žmonių, tarp jų ir A. Januška.

Buvo užfiksuota, kaip A. Januška Lietuvos ambasadoje Maskvoje telefonu su R. Stoniu derino, kokius klausimus aptarti per susitikimą su KGB generolu V. Jakuninu. Tarp jų: kaip nustumti R. Stonio konkurentą V. Uspaskichą, kaip tartis dėl projekto 2K įgyvendinimo ir kaip padaryti, kad planuojamoje kurti bendroje įmonėje nebūtų matyti rusiško kapitalo.

Kovodamas dėl Kauno termofikacinės elektrinės perėmimo R. Stonys spaudžia A. Janušką, o pastarasis – Valstybės saugumo departamento vadovus. Šie ėmėsi stropiai vykdyti A. Januškos paliepimą ir pasiekė „Gazprom“ pageidaujamą rezultatą.

Yra žinoma, kad A. Januška pirmasis žurnalui „Ekstra“ įteikė ir prašė išspausdinti medžiagą apie V. Uspaskicho aukštojo mokslo fiktyvų diplomą. Keistos KGB ir GRU manipuliacijos – viena vertus, su V. Uspaskichu, kaip su dujų verslo konkurentu, kovoja R. Stonio pusėje, kita vertus, jis yra globojamas tų pačių A. Jakunino kolegų Maskvoje.

Taip pat užfiksuotas A. Januškos pranešimas R. Stoniui, kad gautas pranešimas apie „svarbiausią asmenį“, tačiau iš kolegų užsienyje užsiprašyti dokumentai apie V. Uspaskicho finansines machinacijas adresato nepasiekė. Tikėtina, kad dokumentai nusėdo „valstybininkų“ klando stalčiuose. Visa tai rodo, jog egzistuoja viena ranka ir visus veiksmus koordinuojantis vienas centras.

Kaip Seimo komisijai teigė V. Damulis, kontržvalgybos valdyba jau buvo įpusėjusi įgyvendinti operaciją dėl „Dujotekanos“ ir buvo prieita prie konkrečių žmonių apklausos. Tačiau viskas įstrigo, kai bylą išsireikalavo VSD vadovybė, o vadovas A. Pocius viską pakreipė kita linkme. [61]

Prokuratūra ir Valstybės saugumo departamentas nepastebėjo netikėtos KGB majoro Vladimiro Akulovo mirties. Šio žmogaus, kitaip nei V. Pociūno, negalima priskirti prie Lietuvos patriotų, tačiau po jo ir kitų drąsesnių liudytojų parodymų buvo pradėtas daugiausia aistrų sukėlęs VSD tyrimas dėl „Dujotekanos“. Remiantis V. Akulovo parodymais, buvo siekiama, kad teismas „Dujotekaną“ paskelbtų užsienio specialiųjų tarnybų priedangos organizacija. Jis saugumui papasakojo, kad mintis įkurti rusiškais dujomis prekiaujančią organizaciją kilo dviem buvusiems kagėbistams – jam ir Piotrui Vojeikai. Dujas buvo planuojama pardavinėti su didžiuliu pelnu, o gautais pinigais remti atskiras partijas ir politikus artimajame užsienyje. Nors V. Akulovo apklausos protokolas yra minėto tyrimo byloje, tačiau naujasis VSD vadovas P. Malakauskas šių parodymų nekomentavo ir sakė niekada nekomentuosiąs. [89]

A. Januška, R. Stonys, KGB generolas V. Jakuninas ir kiti „valstybininkai“, globojami aukščiausiosios valdžios, darė didžiulę įtaką ne tik Lietuvos ekonominiam, bet ir politiniam gyvenimui. Jie, matyt, paveikė Prezidentūrą, Seimą, sudarant koalicijas, Vyriausybę, priimant sprendimus ir skirstant reikšmingesnius postus.

VSD vadovas A. Pocius keletą kartų žadėjo Seimui pateikti analitines pažymas, kurias parengė dar sąžinės ir atsakomybės nepraradę Kontržvalgybos skyriaus darbuotojai, tačiau po pokalbio su Prezidentu V. Adamkumi šio pažado atsisakė, prisidengdamas operatyvinės veiklos įslaptinimu. Toks jau išaiškintų dalykų įslaptinimas ir nervingumas rodo, kad kontržvalgybininkų parengtose pažymose buvo pateikta labai svarbi, tikrovę atitinkanti medžiaga.

Iš to, kas parašyta įslaptintose pažymose, galima daryti išvadas, kad tai vienas iš rimčiausių Lietuvos valstybės ir demokratijos laidojimo epizodų.

O scenarijų autorius, dalyvius ir globėjus žmonės patyliukais įvardija kaip Nepriklausomybės duobkasių.

Matyt, kad parašytose ar dar neparašytose pažymose paliesta tik dalis aukščiausiuose politiniuose sluoksniuose besisukančių veikėjų. Lietuvos saugumo pulkininko Vytauto Pociūno žūtis (nužudymas) šiuo sunkiu laikotarpiu dar kartą pasitarnavo tuo, kad jo žūtis aplinkybių tyrimo metu buvo atskleisti ne tik korupciniai, bet ir politiniai ryšiai, nukreipti prieš valstybę.

Kaip kitaip galima paaiškinti faktus, kad parazituojančios, rusiškas dujas pardavinėjančios tarpininkavimo įmonės vadovas tartum Vyriausybės ar Seimo narys aptarinėja Ūkio ministerijos kandidatūras, kai Respublikos Prezidentas nervindamasis stengiasi apginti ir globoti susikompromitavusį ir nežinia kam tarnaujantį Valstybės saugumo departamentą ir tyli, kai apšmeižiami ir niekinami ne tik dori ir principingi dar gyvi darbuotojai, bet ir velionis pulkininkas bei žmonių gerbiama, intelektualiai jo šeima.

Išryškėjusi Valstybės saugumo departamento veikla ir vadovybės melagystėmis grįstos interpretacijos bei įslaptinimai, prisidengiant operatyvinės veiklos skraiste, kelia ypatingą pavojų valstybės saugumui.

Kol dar ne vėlu, Seimas ir Prezidentūra privalo nedelsdami pateikti pasiūlymus įstatymiškai įteisinti VSD kontrolės mechanizmą, sugebantį kontroliuoti operatyvinės veiklos teisėtumą, kaupiamų duomenų įslaptinimo pobūdį ir pagrįstumą. Įslaptinimas jokių būdu negali būti paliktas specialiųjų tarnybų nuožiūrai. Priešingu atveju apie demokratiją liks tikrai vadovėliniai prisiminimai.

Liūdniausia, kad Respublikos Prezidento pasirinktas naujasis VSD vadovas dr. Povilas Malakauskas eina tuo pačiu ydingu ir Lietuvai pavojingu keliu.

Jau dabar aišku, kad departamente nebus vykdomos esminės, sisteminės reformos. Vieno ar dviejų žmonių pakeitimas yra tik pseudopertvarkymų imitacija, skirta prezidentinės ir vykdomosios valdžios lūkesčiams patenkinti bei visuomenei klaidinti.

Dienraštis „Lietuvos žinios“ ėmėsi „valstybininkų“ klanų veiklos tyrimo ir nustatė ne tik po V. Pociūno žūties nepaliestą tinklą, svarbiausių veikėjų tarpusavio ryšius, hierarchinę struktūrą, bet ir vaidmenų bei užduočių pasiskirstymą tarp grupės narių. Manoma, kad V. Pociūno, aptikusio šį tinklą, nužudymu jie tikėjosi pašalinti grėsmę grupuotės egzistavimui. Nustatyta, kad klanų veikla yra nuolatinio ir sisteminio

pobūdžio, kad kiekvienas narys atlieka tam tikrą vaidmenį ir paskirtas užduotis.

Kaip matyti iš paskelbtų tyrimo rezultatų, grupuotėje didžiausią autoritetą tarp jos narių turi Albinas Januška. 1993–1998 m. jis buvo užsienio reikalų ministro pavaduotojas, nuo 1998 m. – Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus patarėjas nacionalinio saugumo ir užsienio politikos klausimais, 2003–2006 m. – ambasadorius ypatingiems pavedimams Užsienio reikalų ministerijoje. Nuo 2006 m. lapkričio 20 d. yra Ministro Pirmininko G. Kirkilo patarėjas. Turi nepaprastojo ir įgaliotojo ambasadoriaus diplomatinį rangą.

Jis laikomas pagrindiniu klando veiklos organizatoriumi. Kaip pakankamai įtakingas asmuo dalyvauja beveik visuose svarbiausiuose politiniuose procesuose, bet visuomet stengiasi išlikti šešėlyje.

Straipsnyje [76] teigiama, kad klando ištakos pradėjo formuotis dar Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo laikais tarp ten buvusių deputatų Albino Januškos, Mečio Laurinkaus, Algirdo Kumžos, Petro Vaitiekūno, aplink juos besisukiojančių Audriaus Siaurusevičiaus („Siauras“), A. Kumžos bendražygio Juozo Bernatono ir kitų. Galima atkreipti dėmesį, kad šiuo metu, esant valdžioje kairiesiems, jie visi aprūpinti geromis tarnybomis, dauguma – Lietuvos diplomatiniam korpuse užsienyje.

Spartus klando formavimas ir konkreti veikla prasidėjo 1998 m. pavasarį, kai A. Januška, Užsienio reikalų ministerijos deleguotas, pradėjo dirbti Prezidento V. Adamkaus patarėju nacionalinio saugumo ir užsienio politikos klausimais. Tų pačių metų birželio 3 d. A. Januškos pastangomis Prezidento dekretu M. Laurinkus paskiriamas Valstybės saugumo departamento generaliniu direktoriumi. Aš, kaip Seimo Nacionalinio saugumo komiteto pirmininkas, tam prieštaravau, motyvuodamas tuo, kad esamoje situacijoje reikėtų skirti labiau patyrusį žmogų, ir siūliau pagalvoti apie pulkininką Romą Kilikauską. Dar prieš paskiriant, tuo klausimu kalbėjau su šviesaus atminimo ambasadoriumi prie Šventojo Sosto Kazimieru Lorzaičiu ir su Prezidento patarėju Raimundu Mieželiu, tačiau Prezidentas tokio pasiūlymo nepriėmė.

Buvusio VSD Antrosios (kontržvalgybos) valdybos viršininko Vytauto Damulio teigimu, M. Laurinkus ir D. Dabašinskas vykdė kabinetinę liustraciją, ir šiuo metu kai kurie pareigūnai, tarp jų ir ambasadoriai bei diplomatinio korpuso darbuotojai, yra nuslėpę savo bendradarbiavimą su KGB. Visiškai įmanoma, kad neprisipažinę pareigūnai šantažu galėjo būti verčiami tarnauti klando interesams. (Kabinetinė liustracija galėtų reikšti,

kad bendradarbiavę su KGB asmenys prisipažino ne liustracijos komisijai, o departamento vadovui, tuo pažeisdamas įstatymą vadovas nereikalavo prisipažinti komisijai.)

Per antrąją prezidentavimo kadenciją „valstybininkų“ įtaka dar labiau išaugo, išstūmus iš patarėjo posto Darių Gudelį. Dėl Turniškių skandalo priverstinis Edmino Bagdono ir Ryčio Muraškos pasitraukimas iš Prezidentūros nesusilpnino „valstybininkų“ klaną. Estafetę perėmė šiuo metu įtakingiausiu užsienio politikos patarėju laikomas Valteris Baliukonis, palaikantis tiesioginius ryšius su klanų lyderiu A. Januška. Kiti aktyvūs ir svarbūs „valstybininkai“ yra VSD generalinio direktoriaus pavaduotojo D. Daþaþinsko deleguotas bendradarbis Mindaugas Ladiga ir Prezidentūros užsienio politikos grupėje dirbantis Simonas Ðatūnas. Pastarasis palaiko ryšius su VSD vadovais, ypač su Dariumi Jurgelevičiumi.

Kiek žinoma, nesugebant kai kuriais klausimais paveikti valstybės vadovo, pasitelkiami kiti „valstybininkai“, pavyzdžiui, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto (TSPMI) direktorius Raimundas Lopata, Audrius Siaurusevičius, Prezidento V. Adamkaus draugas Raimundas Mielis ir kiti.

Žiniasklaidoje teigiama, kad „valstybininkų“ klanui lojalūs yra VSD penkių valdybų viršininkai, du pavaduotojai, Kauno ir Klaipėdos apygardų skyrių viršininkai. Užsienio reikalų ministerija yra pagrindinė klanų formavimosi vieta. Čia kaip ir Valstybės saugumo departamente vadovaujančias pareigas eina tik klanui palankūs žmonės. Jie pasiekė, kad grupuotei lojalūs asmenys būtų paskirti ambasadoriais arba į diplomatinės tarnybas Rusijos Federacijoje, Baltarusijos Respublikoje, Gruzijoje, Ukrainoje, Lenkijoje, Ispanijoje, Lenkijoje ir kt. [76]

Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas buvo įkurtas 1992 m. Jo pirmasis direktorius buvo Egidijus Kūris. Nuo pat pirmųjų įkūrimo dienų dėstytojų nuostata buvo aiški: rengti tokius valstybės tarnautojus, kurie visuomet išliktų lojalūs ir ištikimi savo darbdaviams.

Per penkiolika instituto gyvavimo metų jie savo pažadą įvykdė su kaupu ir tokia praktika plėtojama toliau. Šiuo metu VU TSPMI yra pagrindinė „valstybininkų“ klanų kalvė. Iš čia saviškai išsiunčiami į numatytus postus, čia jie vėl grįžta dėstytojauti ir tęsti kryžiaus žygio prieš dešiniuosius ir ypač prieš konservatorius bei iškilesnius jų narius.

Be to, šiame institute dar egzistuoja Globėjų taryba, kurios pirmininkas yra verslininkas Sigintas Paulauskas, nariai: UAB „Dujotekana“ prezidentas

Rimantas Stonys, su kuriuo, kaip rodo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pateikta medžiaga, aktyviai dirba „valstybininkų“ klanas. Šios tarybos nariai taip pat yra Albinas Januška, Algirdas Kumža, Valteris Baliukonis, Simonas Šatūnas.

Nieko nuostabaus, kad „globėjai“ R. Stonys ir R. Lopata, J. Bernatonis ir kiti paglobojo G. Kirkilą derybose su V. Uspaskichu dėl premjero kėdės. Globotojai turėjo kaip nors atsilyginti G. Kirkilui už pažadą priglausti savo klando lyderį A. Janušką.

Konstitucinio Teismo pirmininkas E. Kūris palaiko intensyvius ryšius su buvusiu pavaduotoju R. Lopata ir kitais vadovaujančiais klando nariais. Štai kodėl jo vadovaujamas Konstitucinis Teismas priėmė keistus ir palankius klanui sprendimus VSD parlamentinio tyrimo metu. Vienas plika akimi matomas ir itin klanui reikšmingas – Seimo galių apribojimas. Keistai atrodo, kad garbūs ir pakankamai padorūs teisėjai pasidavė tokiai įtakai.

Buvęs Specialiųjų tyrimų tarnybos (STT) vadovas Povilas Malakauskas taip pat palaikė glaudžius ryšius su A. Januška, R. Muraška ir D. Dabašinsku. Ryšius su paskutiniais dviem galima traktuoti kaip tarnybinius, o su pirmuoju – kaip draugystės tęsinį. Tačiau pirmieji žingsniai einant VSD direktoriaus pareigas parodė, kad žengiama pirmtako pramintu ydingu keliu. Į STT vadovo pirmojo pavaduotojo pareigas klanas bandė prastumti D. Dabašinskui lojalų VSD Pirmosios valdybos viršininko pavaduotoją Romą Vaišnorą. Tai nepavykus, į šį postą vis tiek buvo paskirtas buvusio VSD generalinio direktoriaus globotinis A. Karpus. Pavydėtinas klando skvarbumas ir galia.

Minėtos „valstybininkų“ klando apraizgytos institucijos tikriausiai neapima viso egzistuojančio tinklo. Yra žinomi tam tikri ryšiai kariuomenėje, policijoje, teismuose ir politinėse partijose. Neatlikti tyrimai, kiek klanas yra apraizgęs žemesnius valdžios sluoksnius.

„Valstybininkų“ grupei artimi yra: Socialdemokratų partijos pirmininkas G. Kirkilas, Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas, socialdemokratas Justinas Karosas, Seimo narys, buvęs užsienio reikalų ministras, socialliberalas Antanas Valionis ir, reikia manyti, nemaža dalis parlamentarų bei tarnautojų. [76]

Spaudoje, televizijoje, radijo laidų kolektyvuose veikia „valstybininkų“ klando nariai ir rėmėjai. Juos gerokai išgąsdino VSD Antrosios (kontržvalgybos) valdybos 12-oji pažyma, kurioje rašoma apie verslo grupių įtaką žiniasklaidai. VSD labai išlaptino šią pažymą, tačiau, kaip rašė „Lietuvos žinios“, visos pavardės, pavadinimai ir pervestos sumos yra žinomos. [76]

Buvęs VSD generalinis direktorius, Lietuvos ambasadorius Ispanijoje Mečys Laurinkus viešai kreipėsi į Europos Parlamento narį Vytautą Landsbergį, ragindamas savo autoritetu padėti nutraukti, anot jo, „jau beveik dvejus metus tęsiamą idiotišką kai kurių valstybės tarnautojų persekiojimą“. Jis prašo V. Landsbergio paaiškinti Tėvynės sąjungos vadovybei, „kuo vis dėlto valstybininkai esą nusikaltę Lietuvos valstybei, nes konservatoriai to nesugeba padaryti jau dvejus metus“. M. Laurinkus, kuris dienraščio straipsnyje įvardijamas kaip šio klanų narys, sako pajutęs po beveik dvidešimties atkurtos Lietuvos Nepriklausomybės metų, „jog stalinistinė dvasia grįžta į Lietuvą“.

Iš tikrųjų galima sutikti su vieninteliu diplomato teiginiu, kad Lietuvoje bandoma prikelti stalinistinę dvasią, tik ją nori sugrąžinti ne konservatoriai ir politiniai kaliniai, bet „valstybininkai“ savo klanine veikla, įnirtinga ir akla gynyba bei juoką žmonėms keliančiais įsislaptinimais.

„Lietuvos žiniose“ išspausdintame straipsnyje „Po Pociūno žūties „valstybininkų“ klanas liko nepaliestas“ pateikiami labai rimti, Lietuvos nacionaliniam saugumui pavojingi kaltinimai. [76] Įvardijama ne tikrai grupuotė, bet ir konkretūs pareigūnai, turintys labai aukštus postus valstybės tarnyboje.

Žiniasklaidos publikacijas kiekvienas turi teisę vertinti pagal savo supratimą, tačiau akivaizdžių faktų niekas negalės paneigti, net begėdiškai meluodamas, įslaptindamas juos ar represuodamas ir šmeiždamas sąžiningesnius bendradarbius. Taikydamas tokius metodus tuometinis VSD vadovas A. Pocius nepataisomai sukompromitavo iki tol ne taip jau blogą reputaciją turėjusį Valstybės saugumo departamentą.

Reikia būti kam nors fanatiškai įsipareigojusiam arba gerokai nusprūdusiam nuo logikos, kad galėtum patikėti pulkininko žūties profanaciškai sukurta šmeižikiška versija.

Viešai pateikta informacija apie valstybės užvaldymą nesulaukė deramos Lietuvą valdančių asmenų reakcijos. Atrodytų, kad, gavus tokią informaciją, žaibiškai turėjo sureaguoti valstybės saugumo struktūros, Prokuratūra, Vyriausybė, Prezidentūra.

Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto iniciatyva buvo sudaryta tyrimo komisija, tačiau ji susilaukė itin smarkaus VSD, žiniasklaidos, kai kurių žurnalistų ir net Seimo narių puolimo bei šmeižto. Vyriausybė ir Prezidentas atvirai ėmė ginti ironiškai žmonių pavadintus „valstybininkus“. Prezidentas atsisakė išklausti komisijos narius ir demonstratyviai savo apsilankymu Valstybės saugumo departamente

pagerbė prieš visą tautą ir Seimą apsimelavusį tuometinį VSD vadovą A. Pocių.

Komisijos pastangos iki galo išsiaiškinti V. Pociūno žūties aplinkybes ir tyrimo metu paaiškėjusius valstybės užvaldymo siekius nuo pat komisijos darbo pradžios buvo žlugdomos, remiantis pažymų įslaptinimu. Tai buvo tik akių dūmimas siekiant nuo kompromitavimo išsaugoti pažymose minimas pavardes. Bet „valstybininkai“ ir jų globėjai apsiriko. Jie nesitikėjo, kad tame pačiame saugumo departamente atsiras garbingų ir sąžinę nepraradusių darbuotojų, kuriems valstybės saugumo reikalai bus aukščiau už karjerą ir asmeninę gerovę.

O reikėjo taip nedaug – tik viešumo, tiesos ir aiškumo, kas vyko ir vyksta mūsų valstybėje. Reikėjo visuomenei įtikinamai atsakyti į paprastą klausimą, egzistuoja toks „valstybininkų“ klanas ar ne. Jeigu egzistuoja, tai koku būdu jis veikia, kokie ateities planai, kas yra pagrindiniai veikėjai ir koordinatoriai, su kuo palaiko ryšius?

V. Pociūno žūtis (nužudymas) ir po to buvę arogantiški, represiniai bei įslaptinti valdžios veiksmai pasėjo žmonėse baimę, kad taip gali atsitikti kiekvienam ir niekas jų Lietuvoje negins ir neapgins – greičiau atvirkščiai. Būtent tai siejasi su stalinistinės dvasios atgimimo užuomazgomis. Štai ir atsakymas į klausimą, kas grąžina stalinistinę dvasią į Lietuvą.

Ačiū Dievui, kad tai nėra dabartinio laikotarpio perspektyva, todėl tokioms užmačioms išsipildyti nelemta.

NEIŠAIŠKINTI TERORISTINIAI AKTAI IR MĮSLINGOS ŽŪTYS

Juro Abromavičiaus žūtis

Savanorių krašto apsaugos tarnybos kapitono Juro Abromavičiaus nužudymas 1997 m. sausio 31 d. sukėlė didžiulį rezonansą visoje šalyje: prokuratūra tyrė žūties aplinkybes, žiniasklaidoje netrūko įvairiausių spėlionių ir žūties versijų, buvo sudaryta speciali Seimo komisija. Šis teroristinis aktas buvo siejamas su 1993 m. Pakaunės įvykiais ir Bražuolės tiltų sprogdinimais. Netrūko įvairiausių interpretacijų ir vertinimų tiek žiniasklaidoje, tiek politiniuose bei kariniuose sluoksniuose. Kairesniųjų pažiūrų politikai, lyg kažką norėdami apginti ar nuslėpti, stengėsi apkalinti dešiniuosius, neva keršijančius kairiesiems už pralaimėtus 2000 m. Seimo rinkimus. Prokuratūra, vadovaujama tuometinio generalinio prokuroro Artūro Paulausko, patologiškai nemėgusio dešinėsios orientacijos politikų, stengėsi surinkti įkalčius prieš dešiniuosius, tačiau to padaryti nepavyko. Ikiteisminio tyrimo byla buvo atidėta, vaizdžiai tariant, „iki pareikalavimo“. Tai reiškė, kad byla, Seime ir Vyriausybėje susidarius palankiai politinei situacijai, bus mesta kaip pagrindinė korta konservatoriams diskredituoti.

Per tą inkubacinį beveik ketverių metų laikotarpį Lietuvos politinėje arenoje įvyko daugybė pasikeitimų telkiant populistines ir prorusiškai nusiteikusias jėgas valstybei užvaldyti ir kovai su konservatoriais bei kitomis dešiniosiomis jėgomis.

„Valstybininkų“ galutinio šalies užvaldymo planus sujaukė V. Pociūno žūtis ir netikėti liudytojų parodymai žūties aplinkybes tiriančiai Seimo komisijai. Išryškėjo Rusijos specialiųjų tarnybų kėsiai ir veiklos mastai bei pagrindiniai vykdytojai darant įtaką ekonominiams ir politiniams procesams Lietuvoje. Tarytum į kryžiaus žygį ginti savo mundurų buvo mobilizuoti ir prorusiškai nusiteikę valdininkai, ir aukščiausiojo rango valstybės institucijų vadovai, kurie pagal konstitucines pareigas turėjo nedelsdami išsiaiškinti ir neutralizuoti tikrai realias grėsmes Lietuvos saugumui ir valstybingumui.

Užuot tai padaręs, Valstybės saugumo departamento vadovas, Prezidentūros ir Vyriausybės globojamas Arvydas Pocius ne tik įslaptino pažymą, kuriose, be kitų, figūravo „Dujotekanos“ vadovo R. Stonio ir buvusio Prezidento patarėjo A. Januškos pavardės, bet ir užkirto visus kelius,

kad neiškiltų į viešumą kitos, matyt, buvusių ar esamų aukščiausiųjų valdininkų pavardės bei darbai. Pirmiausia pasistengta neutralizuoti daugiau nebegalinčius tylėti liudytojus, apšmeižti velionį Vytautą Pociūną, jo šeimą ir apginti A. Janušką bei jo bendrininkus.

Premjeras G. Kirkilas, rodydamas pavyzdį savo vienminčiams, įdarbino A. Janušką savo patarėju, lyg būtų trūkė tokio tipo žmonių Vyriausybės aparate. Buvo organizuojamos specialios „Spaudos klubo“, „TV forumo“ ir kitos laidos, kurių vedėjai nesugebėjo nusišluoti nervingumo ir subjektyvaus požiūrio į aptariamus klausimus. Sunku pasakyti, kodėl imtasi ginti realiai niekieno nepuolamą svarbiausią „valstybininkų“ dirigentą. Gal norint iš anksto apsidrausti, ką nors įbauginti arba visus surikiuoti taip, kad galėtų sau nepalankius žmones kuo nors apkaltinti.

Tuo metu VSD vadovas A. Pocius, matyt, praradęs savisaugos instinktą ir nuovoką, lyg skęstantis graibstydamasis už šiaudo, Seimui ir visai Lietuvai išsijusęs melavo apie kažkokių operatyvinės veiklos laimėjimus, J. Abromavičiaus nužudymo kaltininkų nustatymą ir aptiktus „kurmius“, neva išduodančius užsieniui Lietuvos valstybės paslaptis.

Šį kartą net Generalinė prokuratūra buvo priversta pareikšti, kad iki šiol nėra gavusi konkrečių įrodymų, kurie leistų baigti buvusio savanorio ir saugumiečio J. Abromavičiaus žūties tyrimą ir pagrįstą VSD generalinio direktoriaus A. Pociaus žodžius, esą šis nusikaltimas yra atskleistas. Žmogus, pamelavęs vieną kartą, nesibodės tą patį padaryti ir kitą kartą, todėl VSD „laimėjimų“ pagrindimo taip niekas ir nesulaukė.

Turbūt niekas negalės nei patvirtinti, nei paneigti A. Pociaus ir A. Paulausko susitarimo dėl taktinių veiksmų, siekiant nukreipti dėmesį ne tiek nuo V. Pociūno žūties aplinkybių tyrimo, kiek nuo Rusijos žvalgybos ir jos talkininkų veiklos Lietuvoje išaiškinimo. Ryšys tarp V. Pociūno ir J. Abromavičiaus buvo toks, kad abiejų nužudymų užsakovai galėjo būti tie patys, skyrėsi tikslai nužudymo laikas ir vykdytojai. Reikia sutikti ir su ta aplinkybe, kad Pakaunės įvykiai, Bražuolės tilto susprogdinimas ir J. Abromavičiaus nužudymas tikriausiai tarpusavyje susiję dalykai.

Šiaip ar taip „inkubacinis“ bylos brandinimo laikas baigėsi. Paprastai Rusijos specialiosios tarnybos, norėdamos nukreipti dėmesį nuo nepalankios sau situacijos, pakišdavo kokį nors politinį arba kriminalinį rebusą, tegul ir absurdiškiausią, bet vis tiek rebusą. Šį kartą panašiai pasielgė Naujosios sąjungos partijos pirmininkas Seimo narys A. Paulauskas, reikalaudamas sudaryti Seime komisiją J. Abromavičiaus žūties aplinkybėms ištirti. Tokia komisija sėkmingai buvo sudaryta ir A. Paulauskui pasi-

sekė bent tuo, kad komisijai vadovauti buvo paskirta aršioji ir ištikimoji V. Uspaskicho bendražygė Loreta Graužinienė, kuri ir be komisijos tyrimo nedvejodama galėjo pasakyti, kas kaltas.

Komisija, matyt, vykdė iš anksto suplanuotą užduotį – rezultatas turėjo būti toks, kokį formuluodamas užduotį, ko gero, jau buvo numatęs A. Paulauskas. Ji tyrė viską, išskyrus realias Juro Abromavičiaus žūties aplinkybes. Tai buvo ne tyrimas, o grynai politinė propaganda. Jeigu liudytojas nepataikydavo paliudyti taip, kaip galvojo dauguma iš anksto užsiangažavusių komisijos narių, toks liudytojas buvo apšaukiamas melagiu, išviešintas žiniasklaidoje ir turėdavo problemų, kad išsaugotų einamas pareigas.

Seimo komisija vykdė ne tik politinius užsakymus, – ji ėmėsi vykdyti teisėsaugos funkcijas. Tik prokuratūra gali nustatyti ir įvertinti šiuo atveju J. Abromavičiaus žūties aplinkybes, o kaltumą ar nekaltumą – teismai. Tokia yra demokratijos abėcėlė. L. Graužinienei ir jos bendraminčiams viskas iš anksto buvo aišku. Pagal juos, teroristai – konservatoriai, siekdami pakenkti Lietuvos demokratinei darbo partijai (LDDP) ir atkeršyti už pralaimėtus rinkimus, suorganizavo savanorių maištą, susprogdino Bražuolės tiltą ir nužudė J. Abromavičių. Tokį scenarijų Artūrai Paulauskui sugalvoti, matyt, padėjo amžinu kerštu V. Landsbergiui degantis Audrius Butkevičius.

Demokratinėse valstybėse, pavyzdžiui, JAV, rezonansinėms byloms ištirti visuomet skiriamas nepriklausomas prokuroras. Lietuvoje viskas atvirkščiai. Seimo komisijos įtarimai ir kaltinimai tėra politinio pobūdžio apibūdinimai, kitaip tariant, politinės nuostatos, įvilktos į teisinį apvalkalą.

Apie Pakaunės įvykius, Bražuolės tilto sprogdinimą ir J. Abromavičiaus nužudymą daug rašyta, diskutuota, ne vienoj komisijoj bandyta ištirti šį tragišką įvykį, tačiau prokuratūros galutinio įvertinimo iki šiol nėra, nors praėjo daugiau kaip vienuolika metų. Klausimų vis dar daugiau negu atsakymų. Matyt, tiriamos ne tos versijos, tiesiog bijoma net iškelti prielaidą, kad tuose trijuose tragiškuose įvykiuose galėjo dalyvauti KGB ar/ir GRU. Štai ką reiškia įskiepyta ar paveldėta vergo dvasia ir baimė.

Kita vertus, diversiniai aktai vyko labai sudėtingu šaliai laikotarpiu, kai pradėjo kurtis pagrindinės valstybingumo įtvirtinimo institucijos, kai buvo rengiamasi paskutiniam Rusijos okupacinės kariuomenės išvedimo iš Lietuvos etapui. Lietuvai tai buvo vienas iš svarbiausių įvykių po Nepriklausomybės paskelbimo. Rusijai ir ypač jos valdžiai – didžiausias išbandymas, nes imperinio sukirpimo valstybei bet koks atsitraukimas yra suprantamas kaip nacijos įžeidimas ir pažeminimas.

Rusijos valdžia stengėsi daryti viską, kad sutrukdytų kariuomenės išvedimą iš Lietuvos. Todėl natūralu manyti, kad specialiosioms tarnyboms buvo duota užduotis bet kokiomis priemonėmis sulaukyti kariuomenės išvedimą. KGB, GRU ir kitos jiems talkinančios organizacijos pasirinko ne kartą išmėgintą sumaišties valstybėje organizavimo scenarijų.

Pagal klasikinę sumaišties organizavimo metodiką svarbiausias uždavinys yra rasti patikimą atramą operacijos vykdymo erdvėje ir tinkamu laiku veiksmingai ją panaudoti. Įvairių lygių penktosios kolonos kūrimas kariuomenėje ir ypač savanorių tarnyboje buvo, yra ir bus nuolatinis jėgos struktūrų rūpestis. Į specialiųjų tarnybų veiklą įtraukti patikimus bendradarbius buvo lengviau reguliarioje kariuomenėje negu savanorių ginkluotose pajėgose, nes daugelis įvairaus rango karininkų buvo grįžę iš sovietinės armijos dalinių, o tokiais atvejais rusų žvalgyba nesnaudžia. Galima manyti, kad vienas kitas iš jų galėjo turėti tam tikrų įsipareigojimų savo ankstesniems darbdaviams.

Vienos pokomunistinių šalių ambasados darbuotojas mėgdavo pasišaiptyti iš mūsų karinių struktūrų veiklos įslaptinimo metodikos ir sakydavo: „kai pas jus iš vieno bataliono į kitą perveža porą dėžių šovinių, rusų ambasada vakare apie tai jau žino.“ Kiek čia būta pagyruoškių, sunku pasakyti, tačiau dalis tiesos galbūt yra. Visa tai nesumenkina bendro kariuomenės prestižo ir daugelio žmonių atsidavusiu darbu pasiektų rezultatų.

Savanorių nepaklusnumo akcijos organizavimas Pakaunėje turėjo du tikslus: pirmiausia išprovokuoti pilietinį karą Lietuvoje ir diskredituoti Savanoriškąją krašto apsaugos tarnybą (SKAT), supriešinant ją su reguliariosios kariuomenės daliniais. Tokiu atveju dar tebesanti Rusijos kariuomenė būtų galėjusi lietuviams „padėti“ išvengti kraujo praliejimo, užtikrinti šalyje stabilumą ir apginti rusakalbius, anot jų, nuo nepaklusniųjų, „fašistujančių landsbergininkų“. Tik parlamentarų, Prezidentūros, kai kurių karinės vadovybės bei savanorių didžiulėmis pastangomis Lietuvoje pavyko išvengti ginkluotos konfrontacijos.

Būtų visiškai absurdas ir silpnaprotystė kaltinti konservatorius ir kitus dešiniosios pakraipos žmones tokių pavojingų teroristinių aktų organizavimu šalyje. Kaltinti žmones, kurių gyvenimo tikslas ir veikla buvo skirta tam, kad šalis kuo greičiau atsikratytų svetimšalių įtakos ir okupacinių relikvų Lietuvoje, gali tik kažkam įsipareigoję asmenys, patys galintys būti panašių maištų organizatoriais arba talkininkais. Matyt, tokių talkininkų ar paprasčiausiai nesusivokiančių situacijoje atsirado ir savanorių gretose.

Agitacinė propaganda, išipareigojusių kurstytojų veiksmai galėjo suklaidinti žmones, be to, Krašto apsaugos vadovybės ir Savanorių tarnybos sprendimai buvo provokuojantys, neįvertinantys psichologinės būsenos ginkluotų žmonių, kurie buvo pasiryžę ne tik ginklu ginti Tėvynę, bet ir paaukoti už ją gyvybę. Savanoriai turėjo pagrindą nepasitikėti tuometine valdžia, nes kairiųjų pažiūrų politikai grasino sumažinti finansavimą, išvaikyti juos, o Seimo Nacionalinio saugumo komiteto pirmininkas V. Petkevičius atvirai keiksnojo savanorius. [65]

Pats didžiausias paskatinimas savanoriams buvo Kauno apygardos savanorių teritorinio gynybos štabo viršininko J. Abromavičiaus rugsėjo 14 d. parengtas įsakymas iš savanorių paimti ginklus. Savanoriai dar tuomet pasakojo, kad J. Abromavičius skatino nevykdyti jo paties parengto įsakymo ir išeiti į mišką. Brigados generolas Arvydas Pocius Seimo komisijai taip pat paliudijo apie J. Abromavičiaus kvietimą išeiti savanoriams į mišką. Valstybės saugumui tarnaujanti spauda ir visažinės, aršiosios „darbietės“ L. Graužinienės vadovaujama komisija viešai išvadino generolą melagiu, užuot pasistengusi nustatyti tiesą ir tikrąsias priežastis.

Ačiū Dievui, konfliktą tuomet pavyko išspręsti taikiai. Prie to prisidėjo ir kairieji politikai Gediminas Kirkilas, Nikolajus Medvedevas, o tuometinis Prezidentas A. M. Brazauskas taip pat pasisakė prieš bet kokią smurtą.

Taigi Lietuvos „gelbėtojams“ teko išsikraustyti pagal numatytą grafiką. Kiek vėliau, 1994 m. lapkričio 6 d., buvo įvykdytas dar vienas teroristinis aktas – susprogdintas Bražuolės tiltas. Tik per stebuklą pavyko išvengti Rusijos keleivinio traukinio katastrofos. Matyt, po pareiškimo dėl stojimo į NATO reikėjo pasauliui parodyti, kad Lietuva kaip teroristinė šalis neverta būti NATO nare ir be nuolatinės Rusijos globos tėra nieko verta valstybė.

Kaltę dėl šio teroristinio akto jau tuomet buvo bandyta suversti dešiniuosiems jėgoms, tačiau ši versija daugumai Lietuvos žmonių atrodė ne-reali ir kėlė juoką. Netikėtai atsiskleidė Rusijos žiniasklaida, teigdama, kad dešinieji tilto sprogdinimu norėjo nuversti kairiųjų valdžią. Tokiu būdu Rusijos spauda nurodė veiklos kryptį prorusiškiems ir išipareigojusiems politikams Lietuvoje. Taip ir atsitiko: po dešimties metų visu gražumu atsiskleidė A. Paulausko inspiruota, L. Graužinienės vadovaujama Seimo laikinoji komisija. Kodėl laikinoji? Būtų ta komisija nuolatinė, sektų, kaip balsuoja Seimo nariai, ir balsavusius kitaip, negu nori valdančioji dauguma, galėtų apšaukti parsidavėliais užsienio žvalgyboms. Viskas būtų aiškiau – šalyje įsivyratų „tvarka ir teisingumas“ pagal Paksą ir per 111 dienų ateitų Uspaskicho „palaima“ pagal prorusiškos valdžios valdomos

demokratijos modelį. Be to, būtų sulaukta pritarimo, palaikymo ir pagyrimų iš dabartinės Kremliaus vadovybės.

Tuo tarpu savanoriai, grįžę iš Pakaunės miškų į savo dislokavimo vietas, apmastę praėjusių dienų įvykius, išanalizavę ir įvertinę kai kurių ginkluotųjų struktūrų vadovų ir bendražygių veiksmus, padarė išvadas, kad Pakaunės savanorių akcija buvo iš anksto suplanuota ir ypač pavojinga atsikuriančiai Lietuvos valstybei. Daugeliui pasitvirtino nuojauta, kad tą sumaištį dirigavo Rusijos specialiosios tarnybos.

Tuometinis SKAT vadovas, pulkininkas A. Pocius, perėmęs vadovavimą iš atsistatydinusio Jono Gečo, komisijai paliudijo, kad grįžusius iš miško savanorius J. Abromavičius vėl kvietė kartu su juo pasitraukti į miškus, tačiau savanoriai juo nebepasitikėjo ir A. Pocius buvo priverstas nušalinti jį nuo tarnybos.

Visiškai įmanoma versija, kad J. Abromavičius galėjo būti užverbuotas Rusijos specialiųjų tarnybų. Tokią galimybę rodo daugelis jo veiksmų ir ypač jo šeimos pažiūros bei nusiteikimas prieš Lietuvos Nepriklausomybę. Tokios šeimos atžala Rusijos specialiosioms tarnyboms buvo tikras atradimas. Buvęs Rusijos specialiųjų tarnybų darbuotojas Aleksandras Litvinenka, Londone nužudytas apšvitinant radioaktyviuoju poloniu, patvirtino, kad šioje sistemoje dirbantys žmonės su metodais nesiskaito: jie gali verbuoti aukščiausiuosius šalies pareigūnus, juos šantažuoti, papirkinėti, bauginti, vykdyti provokacijas šalies viduje ir užsienyje. Niekam ne paslaptis, kad Rusijos specialiosios tarnybos prieš verbuodamos atidžiai išstudijuoja savo aukų ir giminių ideologines nuostatas, požiūrį į politines bei moralines vertybes, asmens silpnybes ir šantažavimo galimybes.

Visiškai realu, kad J. Abromavičius galėjo būti užverbuotas jį šantažuojant arba pagal susitarimą, esant ideologiniam tapatumui. Iš tikrųjų jo senelis žuvo nuo partizanų kulkos kaip bolševikas, tėvas Jonas Abromavičius nuo 1944 m. – stribas, Burokevičiaus kompartijos sekretorius, nesiteikęs priimti Lietuvos pilietybę. Motina ir dabar tebevadina Lietuvos savanorius šutve, o Nepriklausomybės atgavimą – perversmu. [65]

Žinoma, vaikai gali turėti ir kitokių įsitikinimų negu tėvai ar seneliai, tačiau J. Abromavičiaus elgsena Pakaunės miškuose, karininkų Stanislovo Adomonio, Arūno Stašaičio, Mykolo Dūdonio, darbuotojo Pauliaus Vaitiekūno ir kitų liudijimai sukelia tam tikrų įtarimų. Jie ypač sustiprėja paanalizavus žurnalistės Rūtos Grinevičiūtės atliktus J. Abromavičiaus nužudymo aplinkybių tyrimus, parodytus LNK televizijos laidoje „Paskutinė instancija“. Joje patvirtinamas teiginys, kad J. Abromavičius kvietė sava-

norius išeiti į mišką ir net pats organizavo jų išėjimą. Tokį faktą sunku paneigti, nes J. Abromavičius tuos vadinamuosius maištininkus aprūpino reikiamomis priemonėmis ir radijo ryšiu, dirbančiu tuo pačiu dažniu kaip ir Rusijos žvalgybos (GRU) aparatūra. Pasirodo, kad miške aplink savanorių stovyklą taip pat buvo išdėstyta sekimo ir pasiklausymo įranga, kuri irgi veikė Rusijos žvalgybos (GRU) naudojamais dažniais. Be to, aparatūra buvo analogiška tai, kurią J. Abromavičius buvo įrengęs jam pavaldžių bendradarbių patalpose. [66]

Tuometinio krašto apsaugos ministro A. Butkevičiaus vaidmuo Pakaunės įvykiuose darėsi vis įtartinesnis ir savanoriai ėmė ministru nebepasitikėti kaip ir J. Abromavičiumi. Jiems kilo daug klausimų, pavyzdžiui:

Kodėl krašto apsaugos ministras savanorius vadino kriminaliniais nusikaltėliais ir siūlė juos be gailesčio sunaikinti?

Kodėl vidaus reikalų ministras Romasis Vaitiekūnas davė nurodymą antiteroristinių operacijų rinkinei „Aras“ būti pasiruošusiai smurtui prieš savanorius? [65]

Kodėl generalinis prokuroras A. Paulauskas siūlė panaudoti jėgą prieš savanorius, t. y. spręsti konfliktą karinėmis priemonėmis?

Kodėl tas pats A. Paulauskas, būdamas Lietuvos generalinis prokuroras, taip vangiai tyręs J. Abromavičiaus nužudymo bylą prieš dešimtį metų, visus metus tylėjo net būdamas Seimo Pirmininku ir laikinai ėjęs Prezidento pareigas? Tai kas gi paliepė tai daryti dabar?

Kodėl J. Abromavičiaus paruoštą ginklų atidavimo įsakymą, spaudos teigimu, pasirašė ne krašto apsaugos ministras A. Butkevičius arba štabo viršininkas J. Gečas, o laikinai atliekantis ministro pareigas G. Pulokas, kuris buvo laikomas netiesioginiu Pakaunės įvykių organizatoriumi?

Kodėl šis įsakymas buvo paskelbtas, kai jau šeši savanoriai, nesutikę su kai kuriais valdžios sprendimais, buvo išėję į mišką?

Kodėl J. Abromavičius išsiuntė vidurinės grandies karininkus į komercinę kelionę lydėti naftos traukinių į Padniestrę, kad jie negalėtų sutrukdyti jam išsiųsti savanorius į Pakaunės mišką?

Kodėl savanorių nuginklavimo įsakymo originalo niekas nėra matęs? Įdomiausia, kad minėtas originalas kažkur dingio, o po poros savaičių netikėtai mirė ir pats G. Pulokas. Oficiali diagnozė – kraujo vėžys, nors jis jautėsi visiškai sveikas. Prieš tai karo ligoninės gydytojai buvo patikrinę jo sveikatą ir konstatavę, kad G. Puloko sveikata, kaip ir bendra fizinė būklė, yra gera.

Gal jį ištiko buvusio kandidato į prezidentus Stasio Lozoraičio likimas?

Ministras A. Butkevičius ir štabo viršininkas J. Gečas negalėjo nežinoti apie bręstančią įtampą Kauno rinktinėje ir vis tiek ministras išvyko į Turkijoje vykstančią civilinės aviacijos parodą, o štabo viršininkas – į JAV. [66]

Ar išsiaiškino Seimo komisija, kur dingo paslaptingoji kasetė, apie kurią kalbėjo buvęs Seimo narys Stanislovas Buškevičius? Koks tos kasetės turinys?

Ko verta Seimo dauguma ir, atsiprašant, tokia komisija, kuri įžūliai ir arogantiškai nesidomėjo nepatinkančiais liudytojų parodymais apie svarbiausius faktus? Pavyzdžiui, dėl ryšių ir pasiklausymo aparatūros naudojimo. Kodėl buvusiam krašto apsaugos ministrui Audriui Butkevičiui, padedamam J. Abromavičiaus bendražygės Kristinos Sūdžienės, prireikė repetuoti ir treniruoti liudytojus prieš einant liudyti į Seimo komisiją? Teisybę sakantiems liudytojams jokių repeticijų nereikia. Vadinasi, šiame komisijos tyrime darbuosis ir speciali brigada, vadovaujama Maskvos „Laumžirgio“ talkininko A. Butkevičiaus. Drįstu teigti, kad tikrųjų faktų jokios komisijos nariai ar „Laumžirgių“ talkininkai niekaip negalės paneigti. Jie gali apsimesti nieko negirdinčiais ir nematančiais, tačiau televizijos reportaže parodytų vaizdų iš žmonių atminties nebeištrinsi, kad ir kaip stengtųsi paulauskai, butkevičiai, sudžienės, baranauskai, bogušiai ir į juos panašūs. Istorinė tiesa negali būti rasta, praradus teisingumo, teisėtumo ir elementarios logikos pojūtį.

Rusijos specialiosios tarnybos visais laikais pasižymėjo neprecedentiniais brutaliausiais veiksmais, tokiais kaip politinės žmogžudystės, diversinių aktų bei propagandinės agitacijos organizavimas, per daug žinančių likvidavimas, nusikalstamos veiklos pėdsakų sunaikinimas, oponentų arba kitaip mėstančių asmenų diskreditavimas ir neeiliniai gebėjimai suversti kaltę savo oponentams. Tai pagrindiniai Rusijos karinės žvalgybos (GRU) ir saugumo tarnybos (KGB) veiklos bruožai, kurie tarytum asilo ausys kyšo už Pakaunės ir Bražuolės tilto sprogdinimo įvykių.

Lietuvos teisėsaugos ir liūdnai pagarsėjusios Seimo komisijos kaip ir paties Seimo nesudomino dar apie dešimt mįslingomis aplinkybėmis žuvusių arba nužudytų savanorių. [66]

Buvęs savanoris Rolandas Banionis 1992 m. nusišovė savo namuose. Kalbama, kad jis pernelyg uoliai domėjosi, kokiomis sąlygomis iš Rusijos buvo perkami ginklai.

Remigijus Kazokaitis nusišovė Varėnoje nuosavame name.

Irmantas Ruplys rastas nusišovęs geležinkelio apsaugos būdelėje.

Kornelijus Radauskas išplaukė su dviem kolegomis į Kauno marias pažvejoti ir nebegrižo. Paskendo, nors ir vilkėjo gelbėjimosi liemenę.

Edmundas Simonavičius nusišovė nuosavu medžiokliniu šautuvu.

Remigijus Kuršas iškrito iš penkto aukšto ir užsimušė. Šis savanoris prieš tai buvo policijos sulaikytas ir uždarytas į izoliatorių neva už nelegalių ginklų laikymą. Jis pasišalino iš izoliatoriaus ir apsigyveno pas draugą. Nelaimė įvyko, kai draugas buvo išvykęs.

Žaneta Sadauskaitė buvo nužudyta miško sodyboje. Ją nušovė Haroldas Valaitis. Kai kurie ekspertai yra kitokios nuomonės.

Į dimisijos pulkininko leitenanto Stanislovo Adamonio gyvybę buvo pasikėsinta 1993 m. rugsėjo 23 d. Buvo šauta Kauno mieste, Kipro Petrausko ir Savanorių prospekto sankryžoje iš statomo namo patalpų. Kulka praskriejo pro šalį ir įstrigo medyje, augusiame gatvėje. Galima nekreipti į tai dėmesio ir laikyti šį incidentą atsitiktinumu, bet kodėl tas medis su įstrigusia kulka naktį viduryje miesto buvo nupjautas?

Atsargos majoras Arūnas Stašaitis yra įsitikinęs, kad jam norėta dirbtinai sukelti infarktą, todėl nebepasitikėdamas medikais išvyko gydytis į JAV. Čia chirurgai patvirtino, kad „tikrai neapsieita be pašalinių įsikišimų“. [65] A. Stašaitis pastebėjo, kad panašių širdies negalavimų patyrė ir daugiau Kauno savanorių.

A. Stašaitis ir S. Adamonis buvo ir tebėra įsitikinę, kad J. Abromavičius buvo provokatorius, siekęs bet kokia kaina sukiršinti savanorius ir sutrukdyti sureguliuoti vadinamąjį Kauno savanorių „maištą“. Dėl tos priežasties ir buvo siekiama su jais susidoroti. [66]

Taigi J. Abromavičius galėjo būti nužudytas ne vien dėl politinių motyvų, bet ir dėl kriminalinių. Ne paslaptis, kad saugumo darbuotojai lydėdavo siuntas, tarp kurių galėjo būti ir nelegalių, kontrabandinių krovinių, vežamų su aukštų pareigūnų žinia. Tuo labiau kad, pasak spaudos, J. Abromavičius lyg ir buvo pastebėtas tikrinantis atitinkamus kompiuterinius, su pervežimais susijusius duomenis.

Labiausiai tikėtina versija, kad svetimos valstybės specialiosios tarnybos, siekusios sukelti Lietuvoje sumaištį, nepadarė išimčių ir J. Abromavičiui, likviduodamos visą plejadą žmonių, galėjusių nurodyti, kas yra tikrieji tų nusikalstamų akcijų užsakovai. Be to, J. Abromavičius (kaip ir V. Pociūnas), galbūt, padarė lemtingą klaidą pasigirdamas, kad apie Bražuolės tilto sprogdinimą ir Pakaunės įvykių peripetijas jis neva viską išsiaiškines. Specialiosios tarnybos nemėgsta rizikuoti: užtrindamos pėdsakus, be didesnių skrupulų jos gali paaukoti ir savus žmones. Na, o prorusiškai mąstantys ir įsipareigoję Lietuvos politikai, matyt, siekdami politinių dividendų, kieno nors paliepiamu arba tiesiog šantažuojami, neriasi

iš kailio, kad visą kaltę suverstų dešiniems ir tokiu būdu juos diskredituotų.

Istorija visus faktus sudėlios į savo vietas.

Vytauto Pociūno žūtis

Šiandien Lietuvos generalinio konsulato Gardine ministro patarėjas, Lietuvos saugumo pulkininkas Vytautas Pociūnas tikriausiai būtų gyvas, jeigu būtų viešai pasakęs: taip, mano akiratyje yra daugybė dokumentų, liudijančių apie milžinišką korupciją, apie aukščiausiuose valdžios lygiuose esančius asmenis, susijusius su korumpuotais oligarchais, nusikaltamo pasaulio atstovais ir su užsienio slaptosiomis tarnybomis. Man žinomi planai ir veiksmai siekiant užvaldyti valstybę. Dabar aš apie tai viešai kalbėti negaliu, nes kol kas tai yra valstybės paslaptis. Jeigu man kas nors atsitiktų, visi dokumentai bus paviešinti.

Tai yra nerašyta tam tikro laipsnio savo gyvybės apdraudimo taisyklė. Draugams V. Pociūno pasakyta frazė „aš daugiau tylėti nebegaliu“ ir buvo mirties nuosprendžio sau pasirašymas. Matyt, Lietuvos valstybės laidojimo duobkasiai, žinodami, kad turimi dokumentai susiję su labai aukštas, jei ne pačias aukščiausias pareigas einančiais arba ėjusiais asmenimis, matė vienintelę išeitį – kuo greičiau juo atsikratyti.

Būdamas doras, patriotiškai nusiteikęs ir sąžiningai savo pareigas atliekantis žmogus, jaučiantis atsakomybę už Lietuvos ateitį, susidūręs su brutaliausia, neprecedentine Lietuvos žmonių apgaudinėjimo ir valstybės laidojimo forma, V. Pociūnas, matyt, tikrai nebegalėjo ilgiau tylėti ir skausminga nuojauta bei mintimis pasidalijo su kai kuriais savo draugais, o gal ir bendradarbiais. Jis pamiršo, kad dirbant tokį darbą negalima niekuo pasitikėti, o juo labiau nuolat Rusijos specialiųjų tarnybų taikinyje esančiais departamento vadovais bei darbuotojais. Kartais neapgalvotai pasakytas žodis ar pateikta informacija gali būti lemtinga. Matyt, taip ir atsitiko. Naivus patiklumas padarė savo.

V. Pociūnas atliko pagrindinį darbą išaiškinant nušalinto Prezidento R. Pakso sąsajas su Rusijos slaptosiomis tarnybomis ir kitus jo antivalstybinius veiksmus. Tikriausiai šio tyrimo metu ir išryškėjo valstybės užvaldymo klanų rezgamos pinklės bei veikiantieji asmenys.

Ne vieną kartą pelnęs valstybinius apdovanojimus, V. Pociūnas staiga buvo pašalintas iš Trečiosios valdybos viršininko pareigų. Būtent ši valdyba buvo atsakinga už priežiūrą strateginių Lietuvos įmonių, tokių kaip

„Lietuvos dujos“, „Lietuvos energija“, „Mažeikių nafta“, „Lietuvos geležinkeliai“, Klaipėdos valstybinis jūrų uostas ir kt. Yra žinoma, kad V. Pociūnas visomis išgalėmis gynė valstybės interesus ir parengė ne vieną pažymą apie galimus Rusijos įmonių ar grupuočių bandymus įsitvirtinti Lietuvos energetikos sistemoje. Per 14 darbo metų Valstybės saugumo departamente jis buvo surinkęs nemažai medžiagos apie aukščiausių šalies pareigūnų korupciją. Tikriausiai kai kam neparankus jos turinys sukėlė demaskavimo baimę ir paskatino kuo greičiau V. Pociūnu atsikratyti.

Pagal VSD atstovo spaudai V. Makauskos informaciją ar dezinformaciją, V. Pociūnas savo noru buvo išsiųstas į Gardiną saugoti Lietuvos konsulato informacinės sistemos, neva dėl departamento reorganizacijos. Visi šitie teiginiai muilo burbulas, kaip ir A. Pociaus prie kapo duobės išreikštas dviveidiškas apgailestavimas dėl to, kad Lietuva netekusi vieno iš labiausiai patyrusių ir geriausių specialistų. [50]

Išanalizavus šio tragiško įvykio eigą, kyla keletas klausimų, į kuriuos VSD negalėjo ar nenorėjo atsakyti ir buvo priversta užsislaptinti:

1. Kokiose užsienio valstybėse Lietuvos konsulatai dar turi tokio rango specialistų informacinei sistemai saugoti?

Kiek teko domėtis, tokio rango „saugotojų“ neturi ir didžioji dauguma Lietuvos ambasadų, ką jau kalbėti apie konsulatus. Be to, pulkininkas V. Pociūnas buvo analitikas tyrinėtojas, o ne elektronikos ar kitokių apsaugos sistemų specialistas. Kodėl V. Pociūnas per tris dienas buvo pervestas iš VSD tarnybos į diplomatinę misiją, kai tuo tarpu normaliai tokie pervedimai užtrunka iki pusės metų ir daugiau? Trumpai tariant, kodėl taip skubiai reikėjo atsikratyti šiuo pareigūnu?

2. Kodėl VSD tvirtina, kad V. Pociūnas į Gardiną išvyko savo noru?

Žuvusiojo draugai, kai kurie bendradarbiai, artimiausi giminės ir našlė teigia, kad jis nenorėjo, labai nenorėjo važiuoti į tą Gardiną. Jis jautėsi pažemintas už sąžiningai atliktus darbus ir išgyveno dėl VSD Ekonominio saugumo valdybos sunaikinimo bei Antrosios (kontržvalgybos) valdybos darbo paralyžiavimo.

3. Kodėl VSD informacija, siunčiama užsienio reikalų ministrui A. Valioniui, buvo dubliuojama ministerijos sekretoriui A. Januškaiti? [85]

4. Kodėl iš Užsienio reikalų ministerijos pervestas Darius Jurgelevičius buvo paskirtas VSD direktoriaus pavaduotoju ne užsienio reikalams kuruoti, o ekonomikai?

5. Kodėl D. Jurgelevičius po keletą mėnesių pas save užlaikydavo svarbias bylas? Ir kodėl po VSD pareigūnų analizės jie pajusdavo, kad

tyrimo rezultatai jau nebėra paslaptis tose bylose minėtiems veikėjams?

6. Ar tokie skuboti ir nelogiški pertvarkymai galėjo prisidėti prie bendro klanų apsisaugojimo plano, privedusio prie V. Pociūno nužudymo?
7. Kodėl Bresto pareigūnai Lietuvos ambasadai apie nelaimę pranešė tik praėjus 4 valandoms po to, kai buvo rastas kūnas ir patikrintas kambarys?
8. Kodėl Baltarusijos pareigūnai pateikė tokią niekingą, žmogų žeminančią šmeižikišką versiją?
9. Kodėl tuometinis generalinis direktorius A. Pocius ir jo pavaduotojas D. Dabašinskas, kaip minima parlamentinio tyrimo medžiagoje, davė nurodymą sleisti melagingą informaciją Seimo nariams apie V. Pociūno žūties aplinkybes.
10. Ar Lietuvos ir ypač saugumo vadovai, džiūgaudami dėl baltarusių geranoriškumo tiriant šį tragišką įvykį, nesijaučia pažeminti, Baltarusijos prokuratūrai patvirtinus mūsų aukšto rango pareigūno šlapinimosi per langą versiją?
Tokia neįtikima Baltarusijos prokuratūros pateikta išvada tikrai pažemino mūsų saugumo darbuotojų autoritetą. Absurdiška būtų net manyti, kad aukštu intelektu pasižyminčios kultūringos šeimos atstovas galėjo taip elgtis, esant visiems patogumams tame pačiame kambaryje. Gana įtartina atrodo Valstybės saugumo departamento kartu su kai kuria žiniasklaida organizuojamas šios garbingos šeimos begėdiškas šmeižtas. Galbūt tai buvo iš anksto sukoordinuota Baltarusijoje pradėto šmeižto kampanija?
11. Kas privertė Respublikos Prezidentą suabejoti Seimo komisijų galiomis ir būtent V. Pociūno žūties aplinkybių tyrimo metu kreiptis į Konstitucinį Teismą?
12. Kodėl Respublikos Prezidentas atsisakė priimti Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto narius ir susipažinti su turima informacija apie padėtį Valstybės saugumo departamente?
13. Kodėl Valstybės saugumo departamento vadovybei prireikė įkalbinti Seimo narius, pirmiausia konservatorius, nekurti jokios komisijos žūties aplinkybėms ištirti?

Daugelį žmonių nustebino Valstybės saugumo departamento vadovo pavaduotojo D. Jurgelevičiaus ciniška rekomendacija „nesirausti po šiuos kaulus. Galbūt tai tam tikra užuomina pernelyg aktyviai žūties aplinkybėmis besidomintiems asmenims?

14. Kodėl premjeras G. Kirkilas, pareiškęs, kad ištirti V. Pociūno žūties aplinkybes esąs valstybės garbės reikalas, savo iniciatyva įsteigė naują komisiją? Ar tai reiškia, kad premjeras nepasitiki Lietuvos prokurorų atliktu tyrimu?

Šios komisijos sukūrimas – tai dar vienas maskarado elementas, kuriuo premjeras stengiasi įtikinti visuomenę neva savo pažadų tęsėjimu ir pagerinti savo reitingą. Iš tikrųjų tokios komisijos darbas iš anksto pasmerktas žlugti, nes jai, kaip ir Seimui, VSD neteikė ir, esant dabartinei valdžiai, niekada neteiks pažymų, liečiančių oligarchų ir su jais susijusių valdžios atstovų interesus. Prokuratūra niekada neprisipažins sąmoningai ar nesąmoningai klydusi. Jeigu tyrimas būtų vykęs teisingai, nieko nereikėtų įtikinėti – kaip sako N. Sadūnaitė, „tiesa apsigins pati“.

15. Kodėl Valstybės saugumo departamento vadovybė, pažadėjusi Seimo komisijai pateikti pažymą, susijusias su V. Pociūno darbu, vėliau, motyvuodama operatyvinės veiklos paslapties saugojimu, atsisakė jas pateikti ir ėmė kaltinti Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetą bei jo pirmininką tendencingumu?

Kaip teigė VSD vadovas, operatyvinės paslaptis paviešino departamente dirbę „kurmiai“, „tėvynės išdavikai“. Kyla klausimas, kodėl reikėjo išsisukinėti ir jau paviešintas operatyvinės pažymą slėpti nuo Seimo komiteto narių, turinčių leidimus susipažinti su slapta informacija. Matyt, dar liko nepaviešinta aukštų valstybės veikėjų, susijusių ne tik ekonominiais, bet ir politiniais saitais su užsienio slaptosiomis tarnybomis.

16. Kodėl Respublikos Prezidentas V. Adamkus taip nervingai ir atkakliai gynė Valstybės saugumo departamentą ir jo vadovą A. Pocių? Prezidentas Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto vykdytą VSD veiklos tyrimą pavadino koncertu, kuriame teigė nedalyvausiąs, tačiau kaip parodė tolesnė įvykių eiga, valstybės vadovas tikrai dalyvavo ir gana aktyviai. Nesunkiai galima atspėti, kurie koncertmeisteriai patarė jam tame „koncerte“ dalyvauti.

Pirmiausia, demonstratyviai palaikydamas A. Pocių, Prezidentas apsilankė Valstybės saugumo departamente ir skubiai sušauktame Valstybės gynimo tarybos posėdyje pabrėžė, kad parlamentinio tyrimo išvados dėl A. Pociaus netinkamumo eiti departamento vadovo pareigas esą jo neįtikino. Tokio žmogaus negalima išmesti į gatvę, – teigė vienoje televizijos laidoje valstybės vadovas, leis-

damas suprasti, kad daug žinantis žmogus nesimėto kur papuola. Neva A. Pocius, išvarytas į gatvę, gali išviešinti valstybės paslaptis. Iš kur toks nepasitikėjimas? Nejaugi tokio rango statutinis tarnautojas valstybės paslaptis gali saugoti tik turėdamas gerą postą? O kur tas deklaruojamas patriotiškumas?

Nebeturėdamas vilčių, kad pavyks poste išsaugoti A. Pocių, Prezidentas pareiškė, kad kol kas neieškos naujo vadovo, ir pavedė jam toliau eiti pareigas. Matyt, reikėjo rasti tokį VSD vadovą, kuris galėtų išaldyti arba neutralizuoti Antrosios ir Trečiosios valdybų surinktą medžiagą. Taip ir atsitiko. Naujasis VSD vadovas taip pat atsakė pateikti Seimui pažymas ir negrąžino į darbą atleistių darbuotojų, Seimo komisijai sąžiningai paliudijusių apie oligarchų ir aukštų valstybės pareigūnų ryšius su užsienio specialiosiomis tarnybomis. [62]

17. Kodėl Socialliberalų partijos pirmininkas Artūras Paulauskas primygtinai reikalavo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininko posto mainais į koaliciją su dabartine G. Kirkilo vadovaujama mažumos Vyriausybe? (Tiesa, A. Matulevičiaus atstatymas kelių balsų persvara buvo atmestas.) A. Matulevičiaus pozicija tiriant V. Pociūno žūties aplinkybes netenkino Prezidento, premjero ir tuo labiau G. Kirkilo patarėjo A. Januškos.

Dabartinės sudėties komitetas reikalauja ir vis dar tikisi išsiaiškinti grėsmę keliančius korupcijos tinklus, varydamas siaubą dabartinei valdžiai. Pakeitus komiteto pirmininką A. Paulauskui artimu žmogumi, be abejonės, pasikeistų požiūris į tyrimo procesus ir niekam nebekiltų noras, anot D. Jurgelevičiaus, „raustis po šiuos kaulus“.

Išanalizavus A. Pociūno žūties aplinkybių tyrimo metu susidariusią situaciją, išaiškėjo ypač pavojingi jau senokai kartu su Rusijos specialiosiomis tarnybomis įgyvendinami valstybės užvaldymo planai, kuriuos galėjo iki galo ištirti ir atskleisti A. Pociūnas. To negalėjo leisti nei Rusijos specialiosios tarnybos, nei tuose planuose ir veikloje figūruojantys asmenys bei juos dengiantieji, vadinamieji valstybininkai. Vos tik pasirodžius pirmiesiems pranešimams, gerokai nustebino mūsų stoję ginti A. Janušką ir A. Pocių anksčiau atrode ramūs, o dabar be galo susinervinę aukščiausieji šalies vadovai, ministrai, atskirų politinių institucijų vadovai, kai kurių televizijos laidų rengėjai ir vedėjai, politikos apžvalgininkai ir Maskvai prijauciančios partijos.

Visa tai rodo, kad valstybės užvaldymas jau buvo įžengęs į tų planų realizacijos etapą ir savo tinklais spėjo apraizgyti strategiškai svarbias valstybės ir privačias institucijas, įskaitant ir didžiąją įtakingos žiniasklaidos dalį.

Lietuvos prokuratūra tik pakartojo Baltarusijos prokuratūros tyrimo išvadas. Jie pasitenkino konstatavimu, jog V. Pociūno mirtis įvyko ne dėl kitų asmenų padarytos nusikalstamos veikos, o dėl nelaimingo atsitikimo. Labai gaila ir keista...

Tuo tarpu dramatiškų įvykių visuma leidžia manyti, kad galėjo egzistuoti ir tokia versija:

V. Pociūnas galėjo būti apsvaigintas slopinamaisiais medikamentais ar kitomis priemonėmis ir išmestas pro „Inturisto“ viešbučio 9 aukšto langą. Visuomenėje yra paplitusi nuomonė, kad nužudymo veiksmai galėjo būti iš anksto suderinti ir koordinuojami tarp atitinkamų Lietuvos, Rusijos ir Baltarusijos tarnybų.

Spėjimai apie ne visai tinkamai atliktą V. Pociūno žūtį aplinkybių tyrimą pasitvirtino su kaupu. [84]

Žinia, buvusio saugumo karininko našlė Liudvika Pociūnienė, per teismą pasiekusi, kad prokurorai vėl tirtų jau nutrauktą bylą, patvirtino apie naujai atliktos ekspertizės nesugebėjimą ar nenorą atsakyti į klausimus, kurie buvo kilę nuo pat pradžių. „Antroji ekspertizė nuo pirmosios mažai kuo skiriasi, o tie klausimai, į kuriuos prašėme atsakyti, tarsi ir neatsakyti“, – sakė L. Pociūnienė „Kauno dienos“ korespondentei L. Vireliūnaitei.

Ikiteisminio tyrimo kontrolės skyriaus prokuroras Mindaugas Gyls kiek anksčiau tvirtino, kad gavus ekspertų atsakymą išvados bus paskelbtos, tačiau dabar prokuratūra to daryti nežada. Generalinio prokuroro atstovė spaudai Aurelija Juodytė oficialiai patvirtino, kad išvadų nuspręsta neskelbti. [84]

Savo egzistenciją baigė ir G. Kirkilo sudaryta visuomeninė komisija, kuriai vadovavo Vytautas Ališauskas. Komisijos užduotis, matyt, ir buvo užleisti dūmus, dar labiau supainioti tyrimo reikalus ir pavaizduoti G. Kirkilą kaip rūpestingą žmonių gynėją.

Neatsitiktinai komisijos pirmininkas V. Ališauskas, po paskyrimo teigęs „Savaitės panoramos“ laidos vedėjui V. Valentinavičiui ir tuo beveik atvirai išreiškęs pritarimą prokuratūros išvadoms, kad tai buvęs nelaimingas (gal kam nors ir laimingas) atsitikimas, paskirtas ambasadoriumi prie Šventojo Sosto. Nežinau, ar ambasadoriaus sąžinė galėtų būti rami tokioje šventoje vietoje.

Štai taip yra ginami sąžiningi, patriotiškai nusiteikę, Lietuvai dorai dirbantys žmonės. Vytauto Pociūno apdovanojimas po mirties atrodo kažkoks nenuoširdus, dirbtinis.

63. Pakaunės maištu, kurį tyrė J. Abromavičius, buvo suinteresuota Rusija. „Lietuvos aidas“, 2007 01 22.
64. Vytautas Rubavičius, *Ar pavyks įtvirtinti parlamentinę VSD priežiūrą*. Balsas.lt, 2007 01 23.
65. Lina Pečeliūnienė, *Manipuliacijų laikas*. Alfa.lt, 2007 02 21.
66. Audrius Bačiulis, *Ne vien Lietuvoje maištavo savanoriai*. „Veidas“, Nr. 5, 2007 02 01.
67. Aurelija Liauškienė, *Kaip LDDP Geržono mundurą valė*. „Lietuvos aidas“, Nr. 112, 1996 06 08.
68. Aurelija Liauškienė, *Juodasis biznis ir baltosios apykaklės*. „Lietuvos aidas“, Nr. 103, 1996 05 28.
69. Aurelija Liauškienė, *Juodasis biznis ir baltosios apykaklės*. „Lietuvos aidas“, Nr. 104, 1996 05 29.
70. Valentina Zinkevičienė, *Duobkasiai (2)*. „Lietuvos aidas“, Nr. 115, 1994 06 14.
71. Stasys Gudavičius, Arūnas Ivaškevičius, *Ant Laumžirgio į politikos rojų*. „Kauno diena“, Nr. 265, 2003 11 12.
72. Vasilijus Mitrochinas, Christopheris Andrev, *Mitrochino archyvas*. „Lietuvos žinios“, Nr. 65, 2008 03 07.
73. Jurga Tvaskienė, *Kas pančioja Prezidentą V. Adamkų*. „Lietuvos žinios“, Nr. 54 2008 03 07.
74. Eigminas Eidminiauskas. *Ar jau atėjo laikas apdovanoti Valerijų Ivanovą?* Bernardinai.lt, 2006 07 12.
75. *Lietuvos Respublikos valstybės apdovanojimų įstatymas*. 2002 m. birželio 18 d. Nr. IX – 957, „Valstybės žinios“, 2002, Nr. 68-2762.
76. Mindaugas Velička, *Po Pociūno žūties „valstybininkų“ klanas liko nepaliestas*. „Lietuvos žinios“, 2008 03 26.
77. Audrius Bačiulis, *Nacionalinio transliuotojo užėmimas*. „Veidas“, Nr. 14, 2008 04 07.
78. Petras Katinas, *Agonija ir jos pasekmės*. „XXI amžius“, 2004 03 31.
79. Rimantas Varnauskas, *Neturinti veiksmingų metodų prieš melą*. „Lietuvos žinios“, Nr. 65, 2008 03 21.
80. Saulius Pečeliūnas. *Žuvęs savanoris J. Abromavičius – prieštaringa asmenybė*. „Lietuvos diena“, 2007 03 14.
81. Saulius Stoma. *Pilietinis prisikėlimas*. „Lietuvos žinios“, 2008 03 21.
82. Raimonda Ramelienė, *Komisiją skandina formalios procedūros*. „Lietuvos žinios“, 2008 03 21.

83. Dalius Stancikas, *Naujoji politika – antras bandymas*. Bernardinai.lt, 2008 01 31.
84. Lauryna Viliūnaitė, V. Pociūno našlė nusivylusi pakartotiniu tyrimu. „Kauno diena“, 2008 04 29.
85. Giedrius Kadziauskas, *Kaip sumažinti biurokratizmą*. „Respublika“, 2008 05 06.
86. Valė Čeplevičiūtė, *Laukiniam saugumui reikia kaubojaus*. „Veidas“, 2007 06 21.
87. Aurelija Liauškienė, *Juodasis biznis ir baltosios apykaklės*. „Lietuvos aidas“ Nr. 105, 106, 107, 108, 1996 05 30 – 1996 06 04.
88. Laima Peleckienė, Donatas Stravinskas, *Iš areštinių paleisti savanoriai, ištarti rengę pasikėsinimą į A.Lukašenką*. „Lietuvos rytas“, 1997 09 08.
89. „Dujotekanos“ tyrime dar vienas miręs liudininkas. Alfa.lt, 2008 01 27.
90. Nežinomi faktai apie Abromavičių ir VSD. Politikos aktualijos.lt /paskutinė instancija/.
91. Nelegalūs Rusijos universitetų filialai Lietuvoje veikia nebaudžiami. Bernardinai.lt, 2007 12 10.
92. Rimantas Varnauskas, *Kas bijo Vytauto Pociūno*. „Lietuvos žinios“, 2007 08 23.
93. Povilas Varanauskas, *KGB generolas Caplinas laimino Ateities forumą*. „Lietuvos aidas“, 1992 09 04.
94. Lina Pečeliūnienė, „Pranas“ aplodismentai generolui. „Lietuvos aidas“, 1992 09 03.
95. Valdas Vasiliauskas, „Ar gali prezidentas ordinu apdovanoti arklį“. Alfa.lt, 2006 09 29.
96. Jurga Tvaskienė, *Dujotekanos stogu tarnavo valstybininkai*. „Panorama“, 2006 09 02.